

Anul III. — 1879.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instructiunei.

Edată și redactată

BCU Cluj / Central de University Library Cluj

de
VASILE PETRI.

Făscióra VI, pe Mărțișor.

Sumar:

La prea înaltul tron al Majestății Sale. — Proiectul de lege pentru introduce-rea limbei magiare în scólele elementare. — Întroducerea limbei magiare în scólele noastre elementare. — Ioan Enric Pestalozzi (fine). — Iubileul nunții de argint al Majestăților Lor (urmat de o scenă dramatică ocașională). — Din computul cu frângerii vulgare (urmare). — Material pentru învățământul din geografie și istorie. — Tractarea practică a unor bucăți de lectură. — Starea scólelor din protopresb. Săbiului I pe anul 1878. — Însciințare. — Rugăciune (poesie). — Varietăți. — Bibliografie. — Invitare de prenum. la „Scóla Română“.

SĂBIU 1879.

Tiparul tipografiei archidieceșane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a să adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Săbiu (Hermannstadt, N.-Szeben).

La prea înaltul tron al Majestății Sale!

Representațiunea

*episcopatului român greco-catolic în contra proiectului de lege
pentru introducerea limbii magiare ca obiect de învățământ obli-
gator în scólele populare.*

(Așternută Maiestății Sale în 10 Faur a. c.)

Cesareă Regie-Apostolică Maiestate!

Prea grațios al nostru Domn și Rege!

Sunt mai 900 de ani, de când S. Stefan, gloriul și glori-
catul rege prim al Ungariei, creatorul marilor instituțiuni de valóre
perpetuă ale statului și constituțiunei magiare, considerând înțelep-
țese, că pre teritorul acestei patrie mari locuiau cetățeni de mai
multe limbă și datine, séu naționalități, pentru instituțiunile acele
de însemnătate istorică ale sale a luat de idee fundamentală con-
siderarea cuviinciosă și aprețuirea naționalităților ca atari, și în-
semnătatea cu totul mare a faptei acesteia și pentru țeră și stat
a recunoscutu-o prin următoarele cuvinte pregnante: „*Unius linguae
uniusque moris Regnum imbecille et fragile est.*“ (St. Stephani
Decr. 1, cap. 6, Nr. 3.)

Și întru adevăr, istoria celor 8 sute de ani acum trecuți adevăratește în mod strălucit, că fortărețele Ungariei zidite pe fundamentul acela au fost tari și solide în mijlocul tuturor vicisitudinilor; pentrucă locuitorii ei de limbă și datine diferite, cari formau păreții acelora, au trăit între sine — cu rari excepțiuni — în pace și înțelegere, érá față cu pericolele esterne amenințătore s'au întrecut unii cu alții întru aducerea sacrificielor recerute spre apărarea ei; de órá-ce fiecare s'a iubit și temut tesaurii săi prețioși: religiunea, ritul și instituțiunile sale bisericesci, așa patria comună ca pre nutritórea sa, limba și datinele séu naționalitatea și națiunea sa ca și pre mama sa cea dulce.

Așa a fost acésta odiniórá, încă și atunci, când în patria acésta mai târziu unii după alții s'au aședat locuitori de limbă și naționalități noué; așa a fost acésta tot-deuna, până în timpurile cele mai din urmă. Înșă liberalismul, ce domnesce ađi prin Europa și așa și în patria nóstră, al cărui principiu este a o rupe cu trecutul și ordina tóte altmintre, precum se pare, voiesce a deschide cale la schimbări și în respectul acesta prin aceea, că prin purcederea sa în locul estimării împrumutate de până aci află de bine a da loc între naționalități simburilor jalusiei și ai neîncrederei împrumutate, din cari naturalminte se nasc împărechieri. Pentrucă trecând preste ȕicala prudiței practice „*Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*“ (sé nu treci preste mieđuinile vechi, cari le-au pus părinții tei, Prover. C. 22, v. 28) și părăsind postulatele justiției distributive, cari înainte de acésta au servit de îndreptar față de toți cetățenii patriei, acum răzimându-se numai pe puterea unor partide singuratice, nu tot-deuna pune în cumpénă postulatele binelui public și ale bunăstării tuturor cetățenilor de stat, ci de multe ori aceea ce pretinde interesul partidei sale și condițiunile de esistență ale egemoniei câștigate.

Productul unui asemenea spirit se pare a fi, și în genere se consideră de atare, proiectul acelu articlu de lege, carele are de scop întroducerea limbei magiare în scólele confesionale, care proiect încă așteptă incuviințarea prea înaltă a Maiestății Vóstre.

Prea înălțate Dómne! Departe e de la noi, ca sé fim conduși

séu și numai atinși de spiritul netoleranței, când plecați înaintea prea înaltului tron regesc al Majestății Vóstre, cu supunere omagială ne rugăm, să Vă îndurați prea grațios a denega proiectului de lege amintit încuviințarea prea înaltă. Pentrucă noi, cari ne ținem de cetățenii de altă limbă și datine, respective naționalitate, suntem respinși mai mult la stare de apărare, și apărăm aceea, ce este prețios în ochii noștri și are înfluiță și asupra binelui patriei comune.

Causele și motivele noastre, pre cari după natura lor punem pond foarte mare, și de cari conduși așternem această rugare prea umilită, sunt următoarele :

1. Abstrăgând dela aceea, că acel articol de lege după judecata comună acestoralalte naționalități din patrie ar fi numai primul pas spre magiarizarea scólelor poporale ale naționalităților acestora, și așa acel articol de lege, dacă s'ar pune în vigóre, ar pune temei pentru nimicirea succesivă a diferitelor naționalități, — abstrăgând dela acesta, este afară de tótă îndoieála, că puterea și rigórea aceluia articol :

a) ar delătura din scólele noastre confesionale — ca să grăim cu restricțiune numai la ierarchia noastră, — pre cei mai mulți învățători ai scólelor poporale confesionale și numai din motivul acela, carele, statorit prin acel proiect de lege, și singur este de ajuns, că anume aceia nu vorbesc limba magiară și nu posed cunoscința ei. Așa mulți indiviđi români apți, luându-li-se pânea și neavând nici un prospect, ca după timpul și spesele întorse spre studiare, să capete un mod sigur de subsistință, ar despera și înmulți numărul celor lipsiți de pânea de tóte ڃilele și ceta malcontentților, — care lucru cu destingere în timpurile aceste cu direcțiune socialistică nici patriei, nici societății nu i-ar servi nici spre folos, nici spre bucurie, ci din contră i-ar fi spre cea mai mare daună ;

b) Locul acestor fel de învățători poporali români destituiți, este credibil — se nu ڃicem sigur — l'ar ocupa învățători de aceea, cari ar fi capaci de a satisface postulatului prescriis în proiectul de lege, și dacă ei nici după limbă și după naționalitate nu ar fi Români, nici după confesiune nu ar fi gr.-catolici, și așa

pentru ierarchia gr.-c. ar pute să întrevină aceea anomalie neauđită și starea aceea consternătoare, ca educațiunea și instrucțiunea pruncilor sei de scólă, a fiitorilor sei credincioși, lăsată pre mână străine, să fie încredințată bunei voințe a unor indiviđi cu principii și vederi contrare principiilor sale religioase și limbei sale eclesiastice, contrare ritului și datinelor sale creștine, — care lucru capii ierarchiei nóstre nu l'ar pute suferi cu nepăsare și fără de a se plânge în contra lui, și nici odată nu ar pute contribui spre aceea, fără de a negleze cu totul, ca nescari mercenari perfiđi, postulatele esențiale ale sântei lor vocațiunii și ale sublimei lor comisii.

Deci pentru-ca să prevenim unele stări ca și aceste, vocațiunea nóstră sacră pretinde, ca să lucrăm spre delăturarea acelor incidente, ce ar produce atari stări, și acesta împlinim prin cererea nóstră prea umilită de mai sus. Dar încă

2. dacă ponderăm, ce fel de spirit pētrunde educațiunea religioasă morală a tinerilor, a fiitorilor părinți de familie, membrii ai societății, cetățeni și credincioși ai bisericelor, cari tineri es din scólele manipulate de liberalismul domnitor acum, séu influințate de spiritul lui și principiile de comun anticreștine supte sub educațiunea acesta, inima omului caută să se înfiore, și ori-care părinte de familie cu judecată sănătósă, ori-care cetățen cu caracter și membru credincios al bisericei împlut de îngrijiri caută acuși acuși să cadă în desperațiune.

Chiar pentru acesta noi ca administri ai bisericei catolice și apērători respunđători ai vieței creștine, din respect ca credința ei și morala creștină să remână nevătēmate, și în interesul bine înțeleș al societății și al statului, cari ambii în realitate se baséză și se țin laolaltă prin acele, să înflorēscă din ce în ce mai mult, încă suntem necesitați a face rugarea nóstră prea umilită. Mai incolo

3. ceea ce și mai tare înmulțesce îngrijirile nóstre cu totul îndreptățite, este împregiurarea aceea prea momentósă, că ierarchia nóstră gr.-c. în credința bisericei catolice este întemeiată după ritul grecesc cu limba română ca limbă eclesiastică, precum se vede

apriat din cuvintele relative ale bulei canonisătore a S. Scaun Apostolic al Romei date în 1853, cari cuvinte dic: „*In Ecclesiasticam Provinciam Graeco Catholicorum unitam linguae Romanae... Apostolica Auctoritate perpetuo quouque erigimus et instituimus.*“

Aşa dară pentru ierarchia noastră eclesiastică limba română este cestiune de viţă, (*conditio sine qua non*), prin urmare tot ce ameninţă şi periclitază limba bisericei noastre, limba română, ameninţă şi periclitază tot odată ierarchia, biserica noastră. Dacă noi faţă de pericolul acesta am fi indiferenţi, atâta ar însemna, cât a ne face trădătorii bisericei noastre, cea ce şi numai a supune ar fi păcat cumplit, să nu dicem atentat sacrileg.

Dacă odinioară cu dreptul s'a putut dice despre biserica, cumcă dînsa este mama scólei poporale, ca şi carea în timpurile de mai înainte singură a născut şi îngrijit scóla poporală, în present se póte afirma despre scóla poporală, că este foisorul (tînda) bisericei, carea străpune din sinul seu bisericei pre fitorii ei credincioşi.

Astădi din foisorul acesta păşesc afară şi întră în biserică credincioşii. Dacă în foisor atmosfera spirituală, adecă educaţiunea şi instructiunea e nesănătósă, séu póte infectată, ea nici atunci nu încetază a tortura pre locuitorii sei impiliţi în modul acesta şi a le vescedi viţă religióasă-morală, când ei întră în biserică.

Ca nu cumva şi noi acuşi să ne căpătăm credincioşii din foisóre de aceste, trebui să ne cugetăm de timpuriu, ca pentru noi să nu se înfiinţeze atarî foisóre, ceea ce dorim a dobèndi şi prin acéstă petiţiune omagială a noastră.

Precând plecaţi înaintea tronului Maiestăţii Vóstre ne rugăm pentru ascultarea şi împlinirea prea graţiósă a acestei cereri prea umilite, perenăm cu cea mai adêncă supunere omagială.

Ai Maiestăţii Vóstre

Viena, 9 Februarie 1879.

Prea umiliţi şi prea credincioşi supuşşi şi capelanî.

Dr. **Ioan Vancea** m. p.,
arhiep. şi metropolit.

Dr. **Victor Mihályi** m. p.,
episcopul Lugoşului.

Proiectul de lege pentru introducerea limbei magiare ca studiu obligat în scóelele poporale.

Paşii făcuţi de cătră episcopatele ambelor nóstre biserici la prea înaltul tron al Majestăţii Sale în obiectul din cestiune par' a nu fi avut efectul dorit; căci la 12 ale curenteii ministrul Trefort a depus deja pe masa dietei fatalul proiect de lege. Testul proiectului presintat dietei fiind aprópe identic cu versiunea publicată şi în făscióra IV din „Scóla Română“, ne mărginim a reproduce aici numai espunerea de motive, de carea este însoţit proiectul ministerial, şi carea reclamă deosebita nóstră atenţiune. Écă-o :

„Interesul comun al tuturor cetătenilor din acelaşi stat cere, prin strinsele lor conecsiuni şi relaţiuni multiple, în care sunt siliţi a sta unii cu alţii, ca să se şi înţelégă unii pre alţii. În cele mai multe staturí limba naţională comună, care e tot-odată limba statului, satisface de sineşi necesitatea înţelegerii reciproce. Dar într'un stat poliglot, precum este Ungaria, acest scop se póte ajunge numai așa, dacă toţi cetătenii statului, fie aceia de orí-ce naţionalitate şi vorbescă ei orí-ce limbă maternă, pe lângă aceea vor fi în stare de a se esprima, a face să fie înţelesşi şi a înţelege şi ei pre ceialalţi concetăţeni, încă şi într'o limbă comună. Acea limbă comună póte fi séu limba maiorităţii, séu limba statului, ceea ce în cele mai multe casurí este tot una. Ce e drept, între locuitorii Ungariei, cari vorbesc limbí diverse, nici o limbă nu presintă maioritatea absolută a populaţiunei întregi; dar pe lângă ce maioritatea absolută este a acelor, cari vorbesc unguresce, fiind acésta tot-odată limba administraţiunei statului, a legislaţiunei şi a justiţiei, nu mai póte fi îndoiélă, că dacă ar trebui se alegem vre-o limbă dintre câte se vorbesc în acéstă ţeră, ca mijloc de contact şi conţelegere reciprocă între toţi cetătenii statului, aceea póte fi numai limba statului şi a maiorităţii: limba magiară.

Istoria statului unguresc de aprópe o miie de ani este martoră, că acesta nici-odată nu s'au încercat a contopi pre celelalte naţionalităţi şi a estermina limbile lor. Chiar şi în timpul din urmă el prin articolul de lege XLV din 1868 sunător despre egalitatea

de drepturi a naționalităților, lasă și asigură cu cea mai mare liberalitate (??) folosirea limbei materne la toate naționalitățile locuitoare în stat.

Daca însă statul și legislativa nici-odată n'a avut și n'are nici acum de scop a spolia pre naționalități de folosirea limbei lor materne, séu măcar a le mărgini întru aceea, de altă parte este chiar în interesul naționalităților, ca pre când în viața lor privată, în bisericele și scólele, în comunele și literaturile lor, se folosesc de limba proprie și se adoperă a o desvolta mai departe, membrii lor se pótă înțelege și vorbi pe lângă aceea și limba statului, a legislațiunii și administrațiunii, și fără a cărei cunoștință ar fi mărginiți chiar întru realizarea intereselor proprii și în cas de așa, întru apărarea lor.

A sili pre cetățenii statului, cari vorbesc alte limbi, ca afară de limba lor maternă se învețe și limba statului, ar fi o încercare lipsită de orî ce rezultat. Dar a oferi mijloc, ca se o pótă învăța încă din ctatea prunciei, este o binefacere, pentru care ar trebui să fie mulțamitori cătră stat. Singurul mod pentru ajungerea acestui scop este, ca în scólele elementare să se adópte și limba magiară ca obiect de învățămént și prin acésta să facă posibilă învățarea ei la toate generațiunile viitoare ale cetățenilor statului.

Precum în instrucțiunea secundară și superióră sunt luate ca obiecte obligate de învățămént mai multe limbi străine, fie cu scop de a se cultiva în sciință, precum sunt limbile clasice, fie din punct de vedere al cerințelor vieței practice, precum sunt cele moderne, anume limbile germana și francesă, fără a fi folosite ca limbi de prelegere, precum fusese limba latină în decurs de secolî, tocma așa zace în natura lucrului, ca pre când toate naționalitățile se folosesc în scólele lor fără nici o pedecă de limbile lor materne ca limbi de prelegeri, să se ia și limba magiară între obiectele de învățămént. Întru atáta ținem la acésta, încât trebuie se privim ca o trecere din vedere, că articolul de lege XXXVIII din a. 1868 n'a îngrijit despre acésta după cum trebuia, și a introdus limba magiară numai în scólele pedagogice, în cele poporale superióre și în scólele cetățenesci, în cât în acelea limba magiară este obiect

obligat și pentru ne-magiari; din contră în scólele elementare, fie comunale, fie confesionale, învățarea de limbă este obligătoare numai pentru limba maternă. Însă chiar și în scólele pedagogice legea numără ce e drept, limba magiară între obiectele obligate, dar nu cere garanție, ca în cursul pedagogic de trei ani candidații se o învețe în o măsură și în atâtea ore, încât se o și scie de ajuns, pentru-că fără de acésta nu este ajuns scopul luării ei între obiectele de învățământ.

Deci după ce articolul de lege XXXVIII din a. 1868 n'a îngrijit de ajuns pentru învățarea limbei magiare în scólele poporale, a ramas ca legislațiunea să îndeplinéască acea lipsă acum în urmă. Dînsa trebuie să facă acésta cu decisiunea dictată ei de importanța cauzei și de interesul tuturor locuitorilor țerii, însă cu acea prudență și moderațiune, pre care o cer dificultățile executării și mai pre sus de tóte cruțarea simțimentelor naționale ale naționalităților de alte limbi.

Plecând din aceste puncte de vedere, acest proiect de lege își concentrează atențiunea asupra mai înainte de tóte asupra acelor scóle pedagogice confesionale, în cari limba de prelegere nu este cea magiară, și în cari în sensul §§. 13 și 88 din art. de lege XXXVIII din a. 1868 limba magiară și așa este studiu obligat; în privința acestora proiectul cere, ca de aci încolo pentru limba magiară să fie destinat un număr de ore așa, încât în cursul pedagogic de trei ani toți candidații de învățători să fie în stare de a o învăța, ca se o vorbescă și să se o scrie.

Dacă dela scólele pedagogice ne-magiare, și respective dela candidații, cari învață în acelea, s'ar pretinde, ca în trei ani se învețe limba magiară așa de bine, ca preste puțin se o pótă folosi în scólele lor ca limbă de prelegere și de învățământ, acésta fără îndoieală ar fi o pretensiune esagerată, séu tocmai și neexecutabilă, pentru că atunci s'ar presupune cunoșcerea perfectă a limbei, cum și facultatea de a vorbi fluent și liber. Se cere însă numai atâta, ca acei candidați se scie tracta regulile limbei ca unul din obiectele de învățământ în scólele poporale și se eserciteze pre băiați în mod

sistematic în ea. Acésta este o problemă, care în cursul de trei ani ai pedagogiei, pe lângă întrebuințarea de 5—6 ore pe săptămână, pôte fi de sigur îndeplintă. Decî tocmai pentru aceea condițiunea formulată în §. 2 al acestui proiect de lege este justă, ca după trei ani, cari vor urma dela întrarea în vigóre a acestei legi, séu adecă după trecerea de un curs întreg pedagogic, numai acei indiviđi sé pótă fi aplicați ca învățatori séu ca suplenți, cari vor sci limba magiară așa, încât sé o pótă propune in scola poporală.

Pe lângă acésta îngrijire pentru docenții, cari se prepară acum séu se vor prepara în viitor, trebuie se îngrijim și de cei ce se află deja în funcțiune, dar pôte că nu cunosc limba magiară, ca aceia prin diligență privată, séu în cas de așa, cu ajutorul cursurilor suplinitóre, ce vor fi a se inființa, se pótă învăța limba magiară.

Considerând, că acestia nu se pot folosi de tot timpul spre a o învăța ca cei din scólele pedagogice, și că mulți dintre ei sunt și mai înaintați în etate, căroră învățarea unei limbî străine le face greutăți mai mari, acest proiect, de lege (§. 3) doresce a se lua măsuri echitabile, ca învățătorilor, cari se află deja în funcțiune, séu cari mai înainte de împlinirea celor trei ani prevăduți în paragraful precedent, vor avea se între în funcțiunea lor, sé le lase timp indoit, adecă 6 ani numărați dela întrarea în vigóre a legii, pentru-ca sé învețe limba magiară întru atâta, în cât se-și pótă justifica prin un examen cualificațiunea lor de a o puté propune.

În privința învățătorilor înaintați în etate, și anume cari au trecut preste 50 de ani ai vieței lor, legea voiesce se facă o echitabilă esceptiune, în cât adecă ministrul este autorisat a-i dispensa dela acésta îndatorire, d a c ă vor cere ei înșii.

Îngrijind proiectul de lege în modul acesta de prima condițiune pentru învățarea limbei magiare, adecă de a face pre docenții scólelor poporale capabili de a o propune, el pôte enunța fără nici o grijă (§. 5), că preste 6 ani numărați dela întrarea în vigóre a acestei legi, limba magiară va fi obiect obligat de învățământ în tóte scólele elementare și superióre poporale din țeră, mai ales că

în acestea din urmă și este decretată ca obiect obligat prin §§. 64 și 74 din art. de lege XXXVIII din a. 1868.

După ce însă nu împiedecă nimic, ca pe unde se pôte și înainte de terminul prescriș, limba magiară să se impună ca obiect obligat de învățământ, de aceea proiectul de lege enuncie în §. 4, ca pe unde se află învățător deprins în limba magiară, pe la scóle, unde limba propunerii nu este cea magiară, séu după §. 6 pe unde s'ar instala învățători de aceea înainte de împlinirea celor 6 ani, anume dintre noii candidați, cari vor eși după împlinirea de trei ani din instituttele pedagogice, pe acolo învățarea limbei magiare ca studiu obligat să se și impună îndată, séu după timp și împregiurări.

Afară de cele sus memorate se mai arată necesitatea unei măsurii transitorie și posibilitatea esecutării aceleiași. Sunt adecă ținuturi, în cari naționalitățile nemagiare atât sunt de amestecate cu cea magiară și stau în atingere multiplă și de tóte țile, în cât pentru acelea sciința limbei magiare este necesitate fórte simțită; de aceea ele însele doresc, ca pruncii lor se o învețe cât mai curênd. În ținuturi de acestea propunerea limbei magiare în scóle ar întimpina cu atât mai puține pedeci, pentru că învățătorii nemagiarî venind în comunicațiune cu poporul magiar, mai cu sémă cunosc limba magiară în de ajuns, pentru ca se o pótă și propune. Se pôte dice fără grijă, că comitatele din partea nord-vestică, Presburg, Nyitra, cum și partea cea mai mare din Zemplin, Bács-Bodrog și multe districte (subprefecturi) din alte cómitate se află în împregiurările atinse mai sus.

Deci în privința acestora proiectul de lege §. 7 cere pentru ministru de culte și instrucțiune publică autorisarea, ca parte prin organele sale, parte prin funcționarii dela administrațiunea publică trăgênd informațiunile necesare, și în înțelegere cu ministrul de interne, se pótă decide și înainte de espirarea terminului de 6 ani, în care comitate séu în părți singuratice din acelea să se realizeze treptat propunerea obligată a limbei magiare. Érá pentru ca învățarea limbei magiare să se continue după postulatele acestei legi, atât în scólele pedagogice nemagiare, cât și pentru ca decisiunile lui relative la întroducerea limbei în scólele poporale să nu fie pa-

ralisate séu prin indiferință și lene, séu din rea-voință, séu în urmarea zelului excesiv de naționalitate și din temeri nefundate, în acésta privință proiectul de lege pune controla, după cum și cere natura lucrului, în mânilor inspectorilor de scóle și în ale celorlalte organe ale ministrului de instrucțiune publică, specificate în §. 3 al art. de lege XXVIII din anul 1876, care sună despre autoritățile scólelor populare.

Reasumând tóte acestea, se póte dice cu siguritate, că acest proiect de lege, făcând limba magiară în scólele populare nemagiare, nu de limbă a prelegerii, ci numai de unul din obiectele obligate de învățămēt, nu vatēmă drepturile naționalităților asecurate prin lege și are în vedere la esecutarea ei dificultățile transitorie și gradațiunea, și preste tot rămâne între marginile echității și ale posibilității, și corespunde numai la o necesitate simțită de mult din tóte părțile.

Budapēsta, 11 Martie 1879.

(Observatoriulu).

Augustin Trefort m. p.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Întroducerea limbei magiare în scólele nóstre elementare.

Scirca, că ministrul unguresc de culte și instrucțiune publică a elaborat un proiect de lege pentru întroducerea limbei magiare în tóte scólele elementare séu rurale, a împlut inimele Românilor de o adēncă îngrijire pentru viitorul și esistența lor națională. În fața acestui pericol, ei se adresară cătră capii lor bisericesci, conjurându-i să nu pregete a grăbi la Majestatea Sa prea bunul nostru monarch și a-l ruga, ca să se îndure a nu încuviința trimiterea proiectului menționat în desbaterea corpurilor legiuitoare. Episcopatele ambelor nóstre biserici, în pozițiune de a cunósce mai de-aprópe îngrijirile poporului, consimțiră a se face interpreții acestor simțimente, și depuseră la prea înaltul tron reprezentățiunile comunicate deja și în „Scóla Română.“

Am cređut un moment, că guvernul unguresc, luând act de resimțul, ce a produs nefericitul proiect la poporul nostru, nu va

stăruî mai departe în propusul său; am crezut acesta cu atât mai virtos, cu cât în timpul din urmă însași presa magiară, vedând cursul lucrurilor în Orient, începuse a pleda pentru o alianță între națiunea magiară și cea română, națiunii de o potrivă amenințate în esistența lor.

Ne-am amăgit și de astă dată în speranțele noastre, precum — cu durere trebuie se o spunem — ne-am amăgit tot de-a-una, de câte ori am presupus, că Magiarii vor înceta odată de a ne tracta tot numai ca pre sclavii lor. Presa magiară, aflând de pașii arhierieilor nostri, începu un nou atac, în terminii cei mai vehemênți, în contra Românilor și cu deosebire în contra capilor nostri bisericesci, imputându-le lipsă de patriotism și cugete rezervate, dușmănoase. Guvernul, la rondul său, încă credu a nu ține cont de resimțul și protestul Românilor, și în 12 ale curentei depuse pe masa dietei menționatul proiect de lege..

Nu încape cea mai mică îndoielă, că ajuns odată aici, proiectul va fi primit cu o oră mai înainte; căci deși nu toți reprezentanții țerei sunt atinși de morbul șovinismului, majoritatea precumpênitoare însă abia așteptă se pôtă striga: „Lege avem, și după legea noastră ei trebuie să móră!“

Sub aceste împregiurări, destul de triste pentru tot omul cu inimă cătră acéstă patrie comună, nu ne rămâne decât a ne spune și noi vederile noastre asupra acestui nefericit proiect, nu pentru a schimba dóră părerile celor ce conduc astăzi destinele țerei — căci acesta ar fi o întreprindere zădarnică — ci pentru a ne da înșine sémă de urmările inevitabile ale acestui proiect de lege pentru scólele noastre, și prin consecință și pentru viitorul și esistența noastră, urmări cari după prevederea omenescă nu pot fi de cât prea fatale.

Adevérat, că ministrul Trefort se nevoiește, în espunerea sa de motive, a ne împrăscia tóte temerile, pe cât adecă temeri ca ale noastre pot fi împrăsciate prin simple afirmări; el afirmă, că nu este în scopul statului de a ne magiarisa și că întroducerea limbei magiare în scólele elementare, departe de a avé intențiunea acésta, este mai virtos o binefacere, pentru care am trebui să fim mulțamitori.

Auđind aceste vorbe, ne vine a ęice și noi: „*Die Botschaft hör' ich gern; doch fehlet mir der Glaube*“, „ascult cu drag solia; dar îmi lipsește credința.“ Și cum se nu ne lipsescă credința, mai ales în ceea ce privește ăntăiă magiarisarea, când dela inaugurarea dualismului încóce ni-se spune franc, la tótă ocașiunea și în tot locul, în presă și pe strade, în congregațiunile marcale și sus în dieta țerei, că avem se fim magiarisați, pentru că altmintrea națiunea domnitóre nu este sigură de viitorul ei. — Și ce se vorbesce, se și face. Tóte legile și dispozițiunile dela 1867 încóce au scopul vedit: de a întări în tot modul elementul magiar, și de altă parte: de a frânge pre tóte terenurile și fără cruțare elementul român — condițiune indispensabilă pentru a prepara magiarisarea. Când d. e. era să se facă arondarea comitatelor, presa magiară începu ca la comandă a striga: „Să spargem murul valah din Transilvania!“ și murul a fost spart. Când s'a adus nóua lege electorală, dieta a făcut escepțiune cu Transilvania — deja unită cu Ungaria — singur numai pentru a reduce numărul alegătorilor români la o minoritate de batjocură. Și nu este magiarisată deja tótă administrațiunea judiciară și politică de sus până jos, până la sigilele comunale? Și nu strigă de nou presa magiară: să se magiarizeze odată și administrațiunea bisericilor nóstre naționale? Nu ni s'a interđis până și folosirea termenului „național“ în acte oficióse? Și ca se cităm aici măcar un singur exemplu și despre scóle, care ne privesc mai de aprópe: orí când se desbate budgetul instrucțiunei publice în secțiuni séu în dietă, tot de-auna se cere ministrului dintr'o parte séu alta, a înființa, mai ales la sate, scóle elementare de stat, adecă magiare, institute de fete și asile de copii mici — ca mai potrivite pentru a se întroduce magiarisarea în massa poporului. Sermanii de noi, triste ęile am mai ajuns! Contrarii nostri nici că se mai genéză a se svătuí în auđul nostru, cum se ne stingă mai iute și mai sigur de pe fața pământului. —

Și cu tóte acestea să nu credem în magiarisare? Să nu credem ce vedem cu ochii, ei să credem ce ne spune un ministru unguresc, într'un act oficios, menit dóră mai mult pentru opiniunea publică din afară?

Dar fie și cum ȃce ministrul. Ne vom suprima convingerile și-i vom crede. Nime în lume însă nu ne va face se credem adoua aserțiune a sa, că adecă întroducerea limbei magiare în scólele elementare este o binefacere, pentru carea am trebui se fim mulțamitori. Din contra noi vom dovedi, că dispozițiunea acésta este de natură, a ne vătěma fórte greu interesele nóstre culturale.

Este bătător la ochi, că ministrul învócă în favorul proiectului sěu tot felul de motive — numai unul nu: motivul pedagogic. Și totuș, când este vorba a se întroduce un nou obiect în planul de învățământ al scólelor populare, prima întrebare trebuie sě ne fie: Ce ȃce pedagogia? Înaintěză obiectul respectiv scopul instrucțiunii și al educațiunii? Ministrul ignorěză cu totul întrebarea acésta; din nepricepere? Ar fi o vătěmare a și presupune așa ceva. Pentru ce dară? Pentru că pedagogia este în contra ministrului. Toți pedagogii scientifici, toți până la unul, sunt de acord întru a susținé, că învățarea unei limbě străine, din carte, cu vocabule, cum ar trebui a se învăța la noi limba magiară, și paralel cu limba maternă, va se ȃică până când copilul nu a apucat încă ași însuși deplin formele și sensul limbei sale, este vătěmătóre în gradul suprem cultu-
rei intelectuale, estetice și morale a copilului.

Écă pentru ce.

Limba este condițiunea indispensabilă pentru deșteptarea consciinței, în sens psihologic. Fără de ajutorul cuvěntului, copilul nici când nu s'ar puté smulge din starea neclară, în carea spiritul sěu se află la început. Și ce face a se deștepta spiritul din acéstă stare neclară și a ajunge la consciința de sine? Conceptele, cari se produc din intuițiunii și din cari se forměză mai departe județe și conclusiunii. Conceptele însă nu se pot nici produce, nici conserva în spiritul nostru de cât cu ajutorul limbei. Copilul ascultă, cum vorbesc cei din giurul sěu, observă că pentru același obiect se întrebuintěză tot de-auna aceeași espresiune, și urmând și el întocmai, începe a înțelegé pre toți căți vorbesc limba aceea. Facultatea sa intelectuală, la început nehotărită și vacilă-

tóre, se prinde de un cuvânt, și de aici încolo cuvântul acela devine pentru el o ființă individuală, având un caracter propriu, un înțeles determinat și puterea de a produce nouă cuvinte séu forme.

Se nu pierdem acum din vedere o împregiurare de mare importanță pentru întrebarea ce ne preocupă, împregiurarea adecă, că cuvintele atât cele ce se referesc la lucruri concrete, cât și cele ce exprimă dispozițiuni interne, *nu sunt în toate limbile identice*, în ceea ce privesce înțelesul lor, având într'o limbă înțeles mai larg, într'alta înțeles mai strimt. Ne vom provoca aici la un singur exemplu. S'a ȃis în Abcdarul de V. Petri la un loc, că „Transilvania este o țără.“ Onorabilul d. inspector r. de scóle Fr. Koós, făcând în „Kelet“ recensiunea acestei cărți, de altmintrea în termini prea măgulitori pentru autorul, i-a imputat exemplul acesta ȃicând, că acum, după uniune, Transilvania nu mai este „țără.“ Dăm cu socotélă, că în limba magiară cuvântul ecuivalent însemnă „stat“ séu încai „țără autonomă“; căci altmintrea imputarea nu ar avé înțeles. Ei bine, în limba noastră cuvântul va se ȃică „ȃinut“ séu „regiune“, precum dovedesc acesta numirile geografice din gura poporului nostru: țera Hațegului, țera Oltului, țera Bârsei, țera secuiescă, etc. Écă diferință în sens! Afară de acesta, același concept într'o limbă se póte exprima simplu și clar, într'alta numai prin circumscriere.

Va înțelege orí și cine, că silind un copil, înainte de ași fi însușit limba maternă cum se cade, se învețe o limbă străină, din gramatică, cu vocabule, urmarea nu póte fi de cât: confusiune și vacilațiune în idei, așa dară vătémarea culturai intelectuale pentru tótă vieța. Acesti ómení nu o mai pot scóte în vieța lor la nimic de dai-dómne. Écă ce ȃice în privința acesta un pedagog german de grea autoritate, K. L. Roth: „O piedecă fórté mare pentru prosperarea învămémentului este, că mulți copii, mai ales din cási mai bune, sunt siliți a vorbi mai ántáiú franțozesce, séu franțozesce și nemșesce de o dată, în loc se-și vorbésca numai limba maternă, pentru carea organele cugetării și ale vorbirii sunt prestabilite. Urmárilé se arată mai tárdiú în vieța de scólă. La cei mai mulți din ei, fa-

cultatea de a învăța o limbă în mod științific s'eu de a-și vorbi cum se cade încă limba maternă, este pe jumătate timpită. Vacilarea intuițiilor și a conceptelor ține la acești copii până târziu după primii ani de școală, ba unii nici nu mai sunt capabili de un studiu științific.“

De aceeași importanță este limba maternă mai departe pentru dezvoltarea simțimentului, s'eu adecă pentru educațiunea estetică, pentru cultura inimii. Lucrul este natural. Numai concepte clare și precise, cum se găsesc în limba maternă, au puterea de a stimula în același timp și simțimentul; afară de acesta chiar și forma, raportul dintre vocale și consoanante, modul de pronunțare — toate sunt în limba maternă mai cunoscute, mai familiare. Ecă pentru ce un cântec străin nu ne va electrisa nici când ca unul național. „Ce-i străin nu se lipsește de sufletul meu“, a cântat cu drept cuvânt poetul nostru Șion.

Prin urmare făcând pre școlarii școlii elementare a învăța paralel cu limba maternă încă o limbă străină, am vătămât tot odată și cultura inimii, mai mult: am vătămât în același timp și cultura morală, formarea caracterului, căci și una și alta atârână cu totul dela cultura intelectuală și estetică.

În un cuvânt: totă cultura, totă educațiunea junimei noastre este vătămată, împiedecată. Școlarul magiar, învățând numai în limba sa maternă, va prospera; școlarul român va lăngeși. Magiarii va merge înainte, Românul va rămâne înapoi și va fi strivit.

Să nu ne facem iluziuni. Întroducerea limbei magiare în școlile noastre elementare nu este o măsură izolată, ci formeză numai un membru din lunga catenă a măsurilor, ce se urmăze în contra noastră dela 1867 încôce. Suntem 3 milioane de Români, răspundem dările cu totă punctualitatea și lealitatea; cu toate acestea arătați-ne un singur institut românesc, fie mare, fie mic, care se primescă dela stat o subvențiune măcar de un ban rău! Reichstag-ul din Viena votase pentru preparandia din Năsăud 2000 fl., pentru gimnaziul de acolo 4000 fl., pentru gimnaziul din Brașov 4000 fl. etc.; dieta din Pesta n'a voit se mai scie de subvențiunile acestea.

Când cerem dela ea ajutor pentru scopuri culturale, ne mână la București, ér dacă guvernul român se îndură spre noi și voiesce a ne ajuta, guvernul magiar ne opresce de a primi mila, ce ni-se dă. Mai mult: dacă o comună românescă voiesce a întroduce speșele școlare în budgetul comunal, cu scop de a asigura mai bine esistența școlii, vine pretorul, séu prefectul, séu vice-prefectul și caséza concludul comunei, cu tóte că școla este a ei și banii încă sunt numai ai ei. Dacă eforia unei școle române cere pretorului să siléscă pre școlarii neglijenți a nu absenta dela școlă, d-sa declară în auđul tuturor, că până nu se va învăța în școla română unguresce, nu va face pre nime să ámblesca la acea școlă.

— Manualele didactice ni-se opresc de un capét, fără nici o cruțare și sub preteste de nimic. Așa d. e. s'a oprit „Legendarul“ de Boiú, între altele pentru că a spus copiilor, că la Șelimbér un principe român a învins pre un principe magiar; „Legendarul“ de St. Pop, pentru că a scris într'un loc, că „patria noastră e Transilvania“, și că „frați de ai noștri mai sunt și în România liberă“; „Elementarul“ de Petri, pentru că a pus „Ungaria“ la un loc cu „Transilvania, Bănatul, Marmația etc.“, deși scopul era numai de a deprinde literile mari, deși în acest loc nu se póte da copiilor altă esplicare, de cât că aceste sunt nume de țeri și provincii. S'a oprit mai departe „Istoria patriei“ de I. M. Moldovan, pentru că — ei, pentru ce? pentru că e românescă; s'a oprit până și „Lepturarul“ de Pumnu, carele eșise sub auspiciile și cu aprobarea ministrului nemțesc din Viena. Cu totul altmintrea a proces într'un cas analog ministrul din Prusia. Nici lui adecă nu i-au convenit în timpul din urmă unele bucăți de lectură din „Legendarele“ confesionale. Dar ce a făcut el? A provocat pre autori și editori a înlocuí, la edițiunea următoare, piesele respective cu altele, și i-a învitat tot odată, a-i supune nouéle piese de timpuriú spre censurare, ca se nu-și face speșe de giaba.

Noi am fost și suntem tractați fără nici o cruțare. După măsurile indirecte de până aici, ni-se pune acum sécurea de-a dreptul la răděcina școlilor noastre, cum am arătat deja. Slăbiți în cultură, vom slăbi în tóte, și apoi „o casă putredă nu are

lipsă de un cutremur de pământ, pentru a se surpa cu totul“, dice Schiller.

În fața acestui pericol suprem este de datorința noastră a ne întreba: ce ar trebui să facem, pentru a ne salva scóele, progresul în cultură, limba și esistența națională? Despre acesta vom vorbi în numerii următori.

Credem, că frații Magiari nu se vor supăra pre noi din cauza acesta; căci îi întrebăm: ce ar face ei, când d. e. guvernul din Viena ar elabora un proiect de lege, în virtutea căruia limba nemțésca ar fi a se introduce în tóte scóelele elementare din Ungaria, până și în cele de pe pusteale unguresci?

Surdu.

Ioan Enrie Pestalozzi.

Născut la 12 Ianuar 1746, mort la 17 Faur 1827.

De Dr. **Lazar Petroviciu**, profesor.

(Fine).

II.

Principielele pedagogice ale lui Pestalozzi.

Principielele pedagogice nu se pot crea, ci trebuiesc numai căutate, de óră ce ele se află în natura omenésca. Omul fiind o ființă organică, urméză că și natura sa este organică, predominată de un bold séu stimul viu cătră perfecțiune. Adevărata educațiune se nevoiesce înainte de tóte a delătura piedecile, ce i-se pun în cale, va se dăcă, influința ei la început este mai mult negativă decât pozitivă. Influințarea ei pozitivă consistă întru a deștepta séu stimula în mod direct puterile omenesci. Sciința educațiunei forméză teoria deșteptării.

Educațiunea caută să aibă în vedere cultura omului, pentru că cultura este scopul principal al fie-cărui individ; deprinderea, aplicarea, folosirea puterilor și a înțelepciunei în tóte posițiunile și referințele vieței, acesta este misiunea și starea culturală a omului. Scopul acesta trebuie a se subordina scopului principal. Omul cu puteri necultivate este lipsit de temeial culturei recerute la împlinirea înaltei sale destinațiuni.

Dispoșițiunile și calitățile interne se desvóltă în ordine na-

turală; de aceea trebuie să dicem părinților și crescătorilor: „Nu încărcați, nu încordați preste măsură puterile spirituale ale copiilor, înainte de a se fi întărit de-ajuns prin deprindere corespunzătoare!“ Abătându-se omul dela ordinea naturală a dezvoltării, puterea respectivă se nimicesce în sine și prin sine, pacea internă și echilibrul dintre puteri se alterează. Oamenii adică îmbătă spiritul copiilor cu mii și mii de păreri și vorbe goale, în loc se purcedă dela obiecte reale, făcând pre copii a le privi cu sensurile proprii și astfel a se convinge înșii despre adevărul lucrurilor.

Ecă din care punct de vedere a mâncat Pestalozzi, când a enunțat principiul său normativ pentru totă instrucțiunea elementară: „Orî ce cunoscință trebuie se purcedă din intuițiune și să se reducă la intuițiune.“ Cu privire la acest principiu Pestalozzi dice: „Dacă me întreb: ce am făcut eu pentru ființa instrucțiunii omenesci, rezultatul este, că am găsit în principiul intuițiunii principiul cel mai cardinal și mai suprem al instrucțiunii.“ Negreșit și alți pedagogi înainte de el au recunoscut și accentuat importanța intuițiunii pentru primul învățământ; Pestalozzi însă a fost cel de întâi, carele a tradus acest principiu în faptă, arătând în mod practic: ce sunt și cum au a se tracta exercițiile intuitive. Astfel Pestalozzi se pôte numi cu drept cuvânt părintele învățământului intuitiv. La actul intuițiunii copilul nu este pasiv, ci activ; căci pentru a privi obiectele, se cere atențiune încordată, destingere ageră și dexteritate întru a compara notele esențiale cu cele accidentale și astfel a pătrunde cât se pôte mai adenc în firea obiectului. La instrucțiune obiectele intuitive se arată singuratic, de-aprópe, îndelungat și de repetite ori, ca așa copii se le póta privi de-amăruntul și de tóte părțile; numai astfel ei își vor puté forma concepte clare și precise despre fie-care obiect arătat. După intuițiune urméza numirea obiectului; apoi se trece la înșirarea notelor caracteristice, adică la descrierea sa, din care în fine resultă definițiunea său statorirea conceptului format în decursul instrucțiunii despre obiectul respectiv. Primul pas în instrucțiune este intuițiunea, al doile conceptul; acésta să ne fie pururea înaintea ochilor.

Mijlócele eřelementare a tótă cultura sunt: forma, numărul, cuvântul, tóte trei având de fundament intuițiunea. Pentru ca adecă cine-va se cuprindă bine un lucru, trebuie să-și pună următoarele întrebări:

1. Câte și de câte feluri sunt obiectele, ce i-se presintă?
2. Cum sunt ele făcute — care le este forma și sfera?
3. Cum se chiamă ele, cum s'ar puté înfățișa prin un sunet séu prin un cuvânt?

Astfel vrând-nevrând ni-se impune: numărul, forma și cuvântul (séu vorba, limba). Aceste trei se ęic mijlóce ale instrucțiunei, pentru că tóte însușirile esterne ale unui obiect ni-se presintă sub raportul sferei și al numărului, ér limba este mediul, cu ajutoriul căruia un obiect devine proprietatea noastră spirituală.

Instrucțiunea se se nevoieșcă a desvolta aceste condițiuni ale culturii generale; căci prin consciința despre unitatea (numărul), forma și numele unui obiect, cunoscința noastră despre acel obiect este determinată; prin contemplarea succesivă a însușirilor sale, cunoscința noastră devine clară; ér prin consciința despre raportul dintre notele obiectului, cunoscința noastră este precisă.

Preste cunoscințe se înalță desteritățile, la cari omul este avisat pentru a-și căștiga liniscea internă.

Pestalozzi s'a nevoit a-și realiza principiile sale prin metóduł practisat în Stanz. Instrucțiunea se începea cu așa numitul învățământ intuitiv (= deprinderi în cugetare și vorbire). Învățătorul vorbia scolarilor înainte, scolarii ęiceau după el, în tact; séu că învățătorul făcea scolarilor ceva înainte, și ei imitau cu băgare de sémă cele făcute. La început instrucțiunea se estindea numai asupra unor obiecte singuratice; după aceea se tractau mai multe obiecte în legătură. Prin compararea și destingerea obiectelor, scolarii își însușiau cunoscințe mai multe și mai solide. Deprinderile acestea se continuau, până când elevii ajungeau la óre care desteritate în cugetare și vorbire, ca astfel se pótă urma cu mai multă spontaneitate (séu activitate de sine) instrucțiunea ulterióră.

De altă parte însă toți pedagogii de astăzi sunt de acord a face lui Pestalozzi în ceea ce privește tractarea practică a învățământului intuitiv două împuțări:

1. că a ales ca obiect al primelor deprinderi intuitive corpul omenesc;

2. că a crezut a pute introduce pre elevi în cunoșcerea limbii materne prin a-i face se reciteze în mod mehanic propozițiuni monstruoșe, bună oră ca cele următoare: „Obrazul drept se află din jos de ochiul drept și de tēmpla drēptă, înaintea urechei drepte și în spre drēpta dela nas, gură și barbă.“ Pestalozzi era în stare a vorbi cu scolarii sei ore întregi asupra unei gauri în tapetă, făcēndu-i a recita: „Eu vēd în tapetă o gaură. Eu vēd în tapetă o gaură mare. Prin acea gaură mare din tapetă se vede pārietele“ etc. Aceste propozițiuni se repețiau când de cătră un singur scolar, când de cătră toți scolarii în chor. Ecă un formalism gras, în care Pestalozzi căduse din capul locului.

Cu privire la obiectele de învățământ, vom observa următoarele:

1. Religiuinea are a se plānta în inimile micuților prin mamele lor. Simburele, care produce alipirea copilului cătră mamă, tot acela produce și alipirea sa cătră Ddeu.

Principiele de observat la propunerea religiei sunt:

a) Religiuinea se fie în primul seu stadiu obiectul simțimentului séu al inimei și opera mamelor.

b) Învēțământul se trecă succesive dela deprinderea inimei la deprinderea judecāții séu a rațiunei, devenind opera bărbaților.

Religiunea se se propună câte în două ore pe septēmână.

2. Cetirea și scrierea nu s'au tractat așa, pre cum s'ar fi cuvenit. Ramsauer, un discipol al lui Pestalozzi, ne spune, că în scōla lor nu s'au întrebuițat cărți de lectură, și că preste tot s'a cetit și s'a scris fórte puțin. Scolarii deprindeau desemnul pe tāblițe.

3. Istoria naturală se clădesce pe intuițiune. Pestalozzi n'a tractat acest obiect în mod sistematic; și aici, el vorbea copiilor înainte, le vorbea însă de comun prea iute, încāt copii nu-l înțelegeau.

4. Geografia se tracta întocmai ca învățământul intuitiv, ținând cu deosebire la deprinderea memoriei și a vorbirei.

Ecă pe scurt principiile lui Pestalozzi.

Pentru o mai bună orientare reproducem, după Diesterweg, schița acestor principie.

1. Principiile pedagogice nu se pot crea, ci trebuiesc numai scrutate, fiind că se găsesc în natura omenescă.

2. Omul fiind o ființă organică, urmăzează că și natura sa este organică, predominată de un viu stimul cătră perfecțiune.

3. Educațiunea la început este mai mult negativă decât pozitivă, ca astfel copilul să se pótă desvolta în deplină libertate și conform cu legile naturei sale.

4. Influențarea pozitivă consistă întru deșteptarea séu stimularea puterilor: sciința educațiunei este teoria deșteptării.

5. Desvoltarea omului se începe cu deșteptarea simțirilor prin impresiuni sensuale; culmea desvoltării este în sens intelectual rațiunea, în sens practic independința.

6. Mijlocul de a ajunge la independința și hotărîre liberă este activitatea de sine.

7. Capacitatea practică depinde mai mult dela puterea fizică și spirituală, decât dela învățătura multă. Scopul principal a tótă educațiunea (și instrucțiunea) este cultivarea puterii formale.

8. Religiositatea depinde cu mult mai puțin dela memorisarea sentințelor morale și a catechismului, decât dela relațiunea copilului cătră mama sa temétore de Dđeu și cătră energicul séu tată. Educațiunea religioasă, ca ori care altă educațiune, trebuie să se începă deodată cu nascerea copilului; ea este depusă mai virtos în mânilor mamelor.

9. Mijlócele cardinale pentru cultura formală sunt: forma, numărul, limba. Ideea culturei elementare este desvoltarea puterii intuitive, limbistice și cugetative, cu ajutorul mijlócelor deja menționare și după un metod corespunđetor legilor naturale.

De aici urmăzează:

1. Familia este locul cel mai principal al educațiunei, și „Cartea mamelor“ este opul cel mai necesar în privința acésta.

2. Tótă instrucțiunea trebuie să se bazeze pe intuițiune; primul învățământ din fie-care obiect caută se fie intuitiv, dacă este, ca cuprinsul seu se fie roditor, viu și adevărat. Contrarul dela învățământul intuitiv este învățământul, ce se face prin vorbe góle. Ântâiü obiectul, apoi modelul, icóna, cuvântul.

3. Primul învățământ stă întru aceea, că învățătorul face séu ȃice scolarilor ceva înainte, repetând adesea cele arătate și vorbite. Grija principală a învățătorului este de a stimula pre scolari la activitate de sine; de aceea el se va folosi la propunere de metodul euristic séu desvoltător.

4. Scolarii să nu învețe nimica de rost, ce nu li-s'a esplicat mai ântâiü cum se cuvine.

4. Ideea adevărului, frumosului și bunului se desvóltă prin iubire și bunăvoință, ér nu prin frică și pedépsă.

În un cuvânt: a cresce junimea întru activitate de sine prin învățatură intuitivă — écă ideea fundamentală, a lui Pestalozzi, în ceea ce privesce educațiunea intelectuală.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iubileul nunții de argint al Majestăților Lor.

La 24 Aprile a. c. se împlinesc 25 de anı, de când s'au luat în căsătorie Majestățile Lor Francisc Iosif I. și Elisabetha. Deja de mult se fac pregătiri mari pentru a serba acésta ȃi cât se póte mai demn și mai frumos. De sine se înțelege, că scólele încá vor serba ȃiua acésta într'un mod deosebit. Se recomandă spre acest scop următorul program :

1. Serviț divin.

2. Întórcere la scóla decorată, — cântarea unui inn, — vorbire ocațională din partea învățătorului, — éráși o cântare acomodată.

3. Resédirea a doi pomı înainte scólei, nuniți pomı de nuntă, séu pomı domnesci.

4. Petrecere cu producțiuni diverse.

Așa d. e. în institutul superior de fete dela monăstirea Ursulinelor din Sábiiü, elevele vor juca 5 piese teatrale, reprezentând

tóte împreună diversele moduri de viețuire : în familie, într'un institut de fete dela o monăstire, la mare, pe pustă, în munți.

Tóte piesele sunt compuse de rectorul institutului d. Carol Horn anume pentru ocasiunea acésta. Piesa „În munți“, fiind a se juca românesce, d. Petra-Petrescu a avut bunătatea a se însărcina cu traducerea ei în limba noastră. Credem a nu greși, dacă vom reproduce-o și în „Scóla Română“. Écă-o :

În munți.

Scena dramatică.

Persónele :

Nicolae, oier bătrân	Ana Bradwell.	
Florica, soția lui	Maria Jech.	
Ioana, fiica lor	Maria Roșca.	
Roman, proprietar avut	Flora Petri.	
Nuța, fiica lui	Gabriela Petri.	
Anica	} amicele Nuței {	Alexandra Dumitrescu.
Alexandra		Victoria Poparad.
Iacob, păstor tiner		Maria Bart.
Fete		Andreica, Plaste.

Scena I.

Scena represintă o colibă. De-asupra unui foc mare atérnă o căldare. E nópte. Nicolae șede lângă foc și privesce în depărtare.

Florica. Bărbate, odichnesce-te! Este târđiú . . aerul e simțitor și tu ești bătrân; du-te și te culcă!

Nicolae. Lasă-mě, bătrână! Ce-mi strică frigul, ce-mi face aerul rece? Corpul meu e bătrân, dar învërtoșat. Ce se fac în așternut, când nu mă prinde somnul?

Florica. Astăđi érá ai o đi de supérare. De ce nu vorbești, ci îți tótă întristarea pentru tine? Florica, care a îmbétrânit cu tine, au nu-ți este ea amică fidelă din copilărie? Ea nu are nici un secret față de bărbatul ei.

Nicolae. Este adevérat. Nici Nicolae n'are vre-un secret, așa sě-mi ajute cel de sus! Dar, sě-ți mai stric inima cu grijile mele?

Florica. Muierea e tare, mama și mai tare. Furtuna, care mugesce de timpuriú deasupra pomului fraged, il silesce sě prindă răděcini mai afunde, deși crengile i-se încovóie, deși ramii pocnesc și o frunză

séu o flóre cade ruptă la pământ. Pomul se întăresce în luptă cu elementele.

Nicolae. Aşa este, Florică; dar şi stejarul simte, când îl atinge sécurea la trupină şi i-se taie crengile şi ramii. El ar vré se vadă crescând şi întărindu-se vlăstarul tiner, resărit din trupina sa.

Florica. Te înţeleg, Nicolae.

Nicolae. Privesce la stele! Ale mele se înclină acum spre apunere . . cele-lalte resar strălucitoare şi întunecă pre surorile lor.

Florica. Privesce colo şi stelele cele mici . . în calea lui Traian; le poţi numéra? Tóte îşi au locul lor. Fie-care luceşte, fie-care îşi are drumul ei, nu ca cele, carî se arată cu códa lungă, şi ne împlu de fiori.

Nicolae. Eu am fost mulţumit, şi sunt şi astăzi. Calea mea însă se gată, stéua mi-se stinge.

Florica. Dar numai pentru a lumina de nou.

(Se ande un cântec): „Străin şi fără nume“ etc.

Nicolae. Asta-i Ioana.

Florica. Nicî ea nu s'a culcat încă . .

Nicolae. (Ascultând). Ce se fie? Auđi Florică . . câinii latrá . . sunt prietini, carî vin la noi, sunt óspeţi târđii.

Florica. Privesce afară, bărbate, veđi tu focurile colo?

Nicolae. Le ved . . étă, . . frađii se salută prin ele!

Florica. Din munte 'n munte.

Nicolae. De sunt veselî, de sunt supěrađi, în timp de lipsă şi în đile de bucurie . . la lucirea stelelor şi la lumina lunei . . un popor de frađi din marea împěrađie a Habsburgilor, după cum au dovedit în timpuri de ispită.

(Căntece): „Sunt oştén, oştén român.“

Scena II.

Iacob, Anica, Alecsandra. Cei dinainte.

Anica. Dđeu vė dea bine, moşule! (întinde Floricăi mâna).

Florica. Aşa târđiú, copii? Astăzi n'aşî fi cugetat se mai veniđi.

Nicolae. Ce ne aduci, Iacobe, bune sciri?

Iacob. Bune moşule, těrğul este incheiat. Mâne, eu trebue se merg la munte, ér alđi servitori sě se ducă cu epistole. — În timp de trei đile vor fi pe cale 5000 capete . . alte 5000 vor urma preste opt đile.

Nicolae. Ce face domnul tđu?

Florica. Cum trăesce Nuđa? O asept de mai multe septemăni.

Iacob. Sunt însărcinat să v'aduc salutările lor. De le va fi prin puțință, vor veni în curând. Tocmai, când am plecat eu, a sosit un amic din Besarabia; altmintrea și dînșii ar fi aici.

Florica. Copii, aideți la Ioana! Veți fi flămânđit suind. . Aideți, mâncați miere, lapte și caș próspect, până vă voiú fierbe o mămăligă bună, (ese cu copilele).

Nicolae. Șeđi, Iacobe, împleți pipa și fă o înghițitură, (ii întinde plosca).

Iacob. În sănătatea d-tale, moșule!

Nicolae. Ce cugeți, veți pleca în curând cu turmele? Sperăm, că pacea va deschide éráși pășunitul. Câmpurile sunt îngrășate cu sânge.

Iacob. Eu gândesc, că vom puté pasce turmele în pace.

Nicolae. Se dea Dđeu! Tu ești încă tiner; dar eu, eu am suferit destule, notat'am în sânge și sciu, ce însămnă a sta față cu mórtea — acum au trecut tóte. . . . (Se aud cântece vesele: „Ađi e đi cu sóre.“) Da, junime veselă, cântă, cântă! Veni-va însă timpul, când nori grei se vor rădica d'asupra capului tđu. . Și Nicolae a cântat odată. . .

Scena III.

Florica (vine cu surorile și cu Ioana).

Florica. Copilele nu vor să se culce, ci vréu se remână cu noi aici. Ele cred, că o se vină și Nuța cu Roman. — Iacobe, nu-ți e fóme? Primesce, fă-te cu voie bună! (ii întinde pâne, caș și un ulcior)

Nicolae. Ei, o se-mi aduc fluerul. Dacă vreți se nu durmiți, mă voiú îngriji și eu, ca se nu vi-se închidă ochii. Nu suntem numai noi singuri, cari privighézá. . Vedeți focurile giur-impregiur pe culmile munților? Frații veghiéză și flacările trebuie se lumineze în nóptea acésta — dând semn de credința și paza nóstră. (ese).

Ioana. De mult mi-a spus tatăl meu, cum în orașe se luminezá casele și stradele, ca điuă, și, cum poporul circulă vesel prin strade.

Anica. Așa ceva ași vrea se vėd și eu.

Alexandra. Și eu.

Florica. Ca copilă am avut și eu ocașiune a vedé în persónă asemenea lucruri; cu tóte astea aici îni place cu mult mai bine în noptile senine. Aici, stelele sunt făcliele cerului, ele sunt amicele tăcute, cu cari mi-am petrecut în deplină sinceritate.

Ioana. Tu, Iacobe, încă ai vėđut multe, avėnd ferícirea se călėtoresci. De câte ori nu te-ai dus cu Roman páuă jos la Marea-nėgră, și în sus pe Dunăre prin țera unгурéscă, până unde locuiesce împėratul!

Anica. Împăratul, care a fost pe aici cu trei ani mai înainte?

Alexandra. Eu încă l'am văzut.

Ioana. Ana, fiica avutului Costinescu, pe care o adusese tatăl ei în monăstirea călugărițelor din Săbiuș, încă l'a văzut și a vorbit cu dînsul, ba i-a sărutat și mîna. . . O, atîta ne-a povestit ea, cât e de bun și plăcut împăratul nostru. . . El vorbea cu toți, în limba, în care îl saluta cineva: romînesce, unguresce, nemșesce, franțozesce, englezesce. . . Ca tată al multor copii și multor poporă, a învățat și scie vorbi cu fie-cine.

Iacob. Tocma și acum la rentocerea mea din călătorie, după-ce m'am coborît cu turmele, am auzit de multe pregătiri, ce se fac pentru o serbătoare împărătescă.

Nicolae. Este serbarea nunții de argint. La 24 Aprile se împlinesc 25 de ani, de cînd s'au căsătorit Majestățile lor.

Ioana. Și nu va fi nime, care se nu serbătorescă ziua acésta.

Anica. Noi încă vom serbători, ne vom veseli cu joc și cîntări.

Alexandra. Ai uitat, ce ne-a spus mama? . . . Noi ne vom și ruga lui Dđeu pentru Francisc Iosif și Elisabeta. . . .

Anica. Asta se înțelege. / Central University Library Cluj

Florica. Da, Dđeu se țină mulți ani pre bunul nostru împărat! Eu încă l'am văzut, sunt acum 30 de ani. Atunci ți-se părea ca un stejărel frumos; astăzi, spun cei-ce l'au văzut mai de curînd, că grija pentru poporăle sale și sarcina suferințelor, au săpat câte-o trăsătură serioasă pe nobila lui față. . . . Dđeu s'e-i dea vieță îndelungată pentru binele și fericirea poporălor sale!

Scena IV.

Cei de sus. Roman și fi-ca sa.

Nuța. (vine cîntînd): „Fiiu iubit al țerii, care
Pe dușmanî ai biruit!“ etc.

(Toți se rădică în picioare, veseli.)

Florica. Acesta e Roman.

Anica. } Nuță, Nuță, bine-ai venit la noi!

Ioana. } (Le sar înainte.)

Roman. Se dea Dđeu bine! Vă salut din inimă pre toți!

Iacob. Eu am anunțiat, că veniți; dar nu sciam de sigur.

Scena V.

Aceiași. Nicolae.

Nicolae. (aparënd pe scenă). Roman e? . . . Nu m'a amăgit auđul? . . . Bine-ai venit!—

Roman. Ei! amice bătrân, după o despărțire îndelungată, érá ne vedem. Astăđi ași fi venit la tótă întempleră; căci astăđi este ąiua cea de atâta însemnătate pentru noi doi; mai aduci-ți aminte?

Nicolae. Cum se nu-mă aduc aminte? — Nóptea aceea n'o uit în vieța mea. — O vėd înainte-mă cu tóte furielē, dar și cu tóte bine-cuvėntările ei.

Roman. Te-ai îndoit dóră, că nu-mă voiú ținé cuvėntul? Ce am promis odată, înă este sânt.

Nicolae. Ceea-ce noi am sigilat cu jurămėnt, cu sigilul sângelui nostru, a fost numai cimentul . . .

Roman (intrerumpėndu-l), de sigur . . . astăđi vrėu se ímplinesc, ce am hotărft în inima mea. — Atuncă a fost un plan, o privire în depăr-tare. — Dđeu a binecuvėntat gândul meu; simburele a încolțit și crescėnd a produs fruct. Auđiți, dragii mei! Încă ca copăi eram amici bună, Nicolae și eu. Părinții nostri, unul a fost avut, celalalt sėrac; dar pentru aceea între noi nu era deosebire, eram frați la pâne și la jucărei. Ne certam ca băiații; dar vai de acela, ce ar fi vătėmat vre-odată pre unul din noi! amar era resbunat. Am crescut mari, íntrarăm în armată, mi-rosit'am érbă de pușcă; multe pericule am îndurat împreună. Dar una íntrece pre tóte. Odată, când din ranele mele curgea sangele șiroiú, Nicolae mă acoperi cu corpul seu, înă scăpă vieța. Vedeți semnul pe frun-tea lui?

Nuța. O, las se depun o sărutare pe acėsta frunte nobilă, iubite Nicolae.

Nicolae. Vino, copilă tinerică (o stringe la sine). Am zăcut amėndoi lung timp, până ne-am revenit în simțiri.

Florica. Ei, dar ședeți, faceți-vė comođi! Voiú aduce păharăle; atuncă putem conversa mai bine. (șed cu toții).

Ioana. Stăi, mămucă, voiú îngriji eu de tóte (sare și se reintórce aducėnd un ulcior și păhară).

Florica. (imple păharăle și cinstesce bărbaților).

Roman. Vėđurăm cerul ínstelat lucind deasupra nótră cu o splendorė deosebită — ne deterăm unul altuia mănile roșite de sange, le-am strins la inimă și la gură și ne-am jurat credință și amicitie până la mórte. . .

Nicolae. Și am păstrat'o și renoit'o de multe ori de atunci încôce. Ranele s'au vindecat, dar amiciția noastră. . .

Roman. (întrerupând) sê nu se stingă cu vieța noastră, ci se dureze în copii nostri. — Așa mi-am propus în inima mea, Nicolae, Florică Voi sciți, că Ddeu m'a binecuvântat, dar m'a și certat, — vedeți orfana acêsta (arată spre Nuța). Pierderea soției a fost grea pentru mine. Doi copii am și eu, voi cunósceți pre Vasile; el e mândria mea, îl pot lăuda fără sfielă.

Nicolae. De sigur, eu încă ași fi fãlos, putându-mê numi tatăl lui.

Florica. Într'adevêr, un fiu bun este bucuria mumei sale, dice sânta scriptură.

Roman. Vasile se reîntôrce preste câte-va zile. Cea mai mare parte din grijile mele, negoțul și crescerea turmelor, am se le pun pe umerii lui, și până voi trăi, voi fi lângă el, ajutându-l cu svatul și cu fapta. Dar bărbatul nu pôte remâne singur; de aceea, Nicolae, Florică, priviți stelele deasupra noastră, — ca odinióră în nóptea cea grea — dați-mi mâna (prinde pre Nicolae de mână), permite, ca legătura noastră de amiciție se trecă dela noi la copii nostri! Vasile și Ioana au trăit și crescut împreună, ei se cunosc, se iubesc, — ce mai lipsesce? Frate, amice Nicolae, tocmai dîseși, că cu fală te-ai numi tatăl lui, ér Florica a adaus, că un fiu bun este bucuria mumei, (cătră Ioana) vino scumpa mea și-mi spune: vrei sê-ți fiu al doile tată, sê te numesc fiica mea? (stringe pre Ioana la sine).

Nicolae. } Ddeu se binecuvinte și se întărăscă tot mai mult legă-
Florica. } turile nòstre de amiciție!

Nicolae. Ioană, spune, te învoiesci?

Ioana (îmbrățișând pre Roman). Tată!

Roman. Scumpe Vasile, deși departe de aici, o! de ț'ar aduce vre-una din stelele acestea solia, că voința părinților ț'au împlinit dorința inimei tale! Ddeu sê vê binecuvinte!

Iacob. Acum se sune fluerul, și din munte 'n munte sê ducă fratelui depărtat veselia inimei nòstre. (Se prind cu toții în horă.)

Nicolae. Și fidelii ca și noi legii străbune și patriei, copii de copii nostri se transplânte iubirea cătră biserică și cătră casa domnitóre, ca o moștenire scumpă pentru timpurile viitóre! Amici, copii! sub cerul liber jur a remâne până la mórte credincios casei domnitóre a Majestăților Lor Francise Iosif și Elisabetei și tuturor următorilor Lor!

Toți. (în timp ce bărbatii își dau mânil) Jurăm!

Sê trăiescă Francise Iosif și Elisabeta! (cântă cu toții împreună o strofă din „Imnul poporal.”)

Din calculul cu frânjeri vulgare.

De prof. V. Gr. Borgovan.

(Urmare).

Repetițiune generală.

Cele 4 specii.

Din cele precedente de sub această rubrică cuget, că va fi putut vedea fie-care cititor ceea ce am înțeles eu, când am ținut (la începutul acestui tractat: „Scola Rom.” a. III, pag. 23!), că „tótă frânjerea nouă trebuie privită mai întâi de sine, adică dezvoltată pe calea intuițiunii etc.” și că „calculul este de a se emancipa de sub formalismul speciilor și a face din fie-care număr o individualitate matematică.” Înainte de a înceta în această materie la acest loc, voi se mai face o repriză, respective repetițiune generală peste materia dezvoltată, și aceasta din două motive: odată pentru de a face destul mersului său planului spus în „Metodul calculului” (v. pag. 26 și 49!), a doua pentru de a mai explica, ce dărea să se fi trecut cu vederea în cele de mai înainte, precum și a deduce din unele exemple regulile, ce să se mai părea de lipsă relative la cele patru specii cu frânjeri vulgare.

BCU Cluj / Centru *Adaugerea.* Library Cluj

La adaugere se pot face, observându-se principiul dela „ușor la mai greu” două trepte principale, și anume:

I Adaugerea de frânjeri cu numitori asemenea (omogeni).

II „ „ „ „ „ neasemenea (diverși, neomogeni).

La fie-care treaptă pot obveni trei cazuri, și anume:

- 1) adaugerea de frânjeri curate;
- 2) adaugerea de numeri mestecați;
- 3) adaugerea de numeri compuși cu frânjeri.

Ultimele două cazuri mergând într-o tótă după norma celui d'întâi (observându-se cele de observat) nu fac pruncilor nici o greutate.

Nota 1). Se înțelege de sine, că la fie care treaptă și cas se vor rezolvi temele, câte se vor pute — tóte de rost, și numai la cari vom fi siliți, vom întrebuinta tabla sau tăblițele (hârtia).

Fac se urmeze aici pentru fie care treaptă câte un exemplu practic și apoi mai multe abstracte, pentru de a pute arăta procedura și a deduce cele două reguli, adică: pentru adaugerea de frânjeri cu numitori a) asemenea b) cu numitori diverși.

I. Adaugerea de frânjeri cu numitori asemenea.

1. O cusătorésă câștigă pe rînd $\frac{1}{5}$ fl., $\frac{2}{5}$ fl., $\frac{3}{5}$ fl., $\frac{4}{5}$ fl.; cât la o laltă? Repetițiune. Cum se numesc numerii (cifrele), cari se adaug

la olaltă? (adendi). Mai cum încă? (sumanđi). Și încă? (pozițiuni). Dar ce esă? Cum scriem sunanđii? (unul după altul). Cum se mai pot scrie încă? (sub olaltă). Când scriem unul după altul, ce semn facem între dînșii? (+). Cum e mai consult a scrie? (sub olaltă), Pentru ce? căști-gare de timp și material!)

Așa dară cum vom sci, cât a căști-gat de tot acea cusătorésă? Se adaugem dară! Ce se adaugem? (sumanđii). Câți sumanđi avem aci? Cari sunt aceia — citește-nii pe rënd N! Bine, se adaugem dară: $\frac{1}{5} + \frac{2}{5} + \frac{3}{5} + \frac{4}{5}$ fl.? Așa dară care e suma? ($\frac{10}{5}$ fl.) Pruncilor, atențiune! Acésta e ce fel de frângerere? (improprie). Pentru ce? Câți întregi sunt in $\frac{10}{5}$ fl.? (2). Bine! Dar sē mai privim odată la lucrarea noastră! Ce am adaus noi: numitorii orī numērătorii sumanđilor? (numērătorii). Dar numitoriul nu s'a schimbat? (nu). Așa dară a remas același și pentru suma, care a fost pentru sumanđi, și tocmai pentru acésta se numesce numitor comun. (Cuvēntul „comun“ e cunoscut pruncilor de airea, așa d. e. din „constituțiunea patriei“, unde s'a esplicat: „comuna“, „comunal“ etc.

Pentru cari frângereri este aci 5 — numitor comun? — Bine! Pruncilor! Frângerile, cari au unul și același numitor, se numesc frângerī de „numitorī asemenea“ („omogenī“, se scrie pre tablă!) Așa dară ce fel de frângerī sunt $\frac{1}{5}, \frac{2}{5}, \frac{3}{5}, \frac{4}{5}$?

2. Cât face: $\frac{1}{2}$ m. + $\frac{1}{2}$ m.? $\frac{1}{3}$ l. + $\frac{2}{3}$ l.? $\frac{1}{6}$ Chg. + $\frac{5}{6}$ Chg.? $\frac{1}{7} + \frac{3}{7} + \frac{4}{7}$? $\frac{1}{8} + \frac{3}{8} + \frac{5}{8} + \frac{7}{8}$? Cât face: $\frac{27}{10} + \frac{3}{10}$? $\frac{37}{15} + \frac{11}{15} + \frac{4}{15}$? $\frac{57}{20} + \frac{81}{20}$?

Nota 2). Avēnd a adauge numerī mestecați, ântâi se adaug frângerile, și scoțindu-se întregii, cari dōră ar obveni in suma acestora, se adaug la întregī.

Cât face 15 Hl. $\frac{61}{2}$ l. + 13 Hl. $\frac{51}{2}$ l. cucuruz? 56 fl. $\frac{704}{5}$ cr. + 20 fl. $\frac{301}{5}$ cr.? etc.

Așa dară ce regulă vom deduce din aceste esemple pentru adaugerea frângerilor cu numitorī asemenea?

Avēnd a adauge frângerī cu numitorī asemenea, adaugem numērătorii, și sub suma acestora se pune numitorul comun al sumanđilor.

Nota 3). Învēțătorul va da aci mai multe esemple, pentru tustrele casurile, atât de rost, cât și in scris, preste cari — aci — trecem pentru căști-garea de timp, supunēnd, că nici un invēțător nu va da aci preste nici o greutate.

II. Adaugerea de frângerī cu numitorī neasemenea (diversi).

1. Ioan întrébă pre tatăl sēu, cât e dînsul de bētrân; acesta îi respunde: eu sunt cu $35\frac{1}{2}$ de ani mai bētrân de cât tine. Ioan e de $12\frac{2}{3}$ de ani; cât de bētrân e tatăl lui Ioan?

Repetițiune ca mai sus sub I!

Cât face $35\frac{1}{2} + 12\frac{2}{3}$? (Se pot adauge întâi (până când se va arăta procedura) întregii, după aceea — precum s'a dis mai sus sub nota 2).

Așa dară $35 + 12 = 47$. Dar $\frac{1}{2} + \frac{2}{3}$? Ce cugetați: sunt numerii acestia asemenea? (nu). Dacă sunt neasemenea, putem-i adauge la olaltă? Ce am dis, când am vorbit despre adaugerea numerilor decimali și a celor compuși: potu-se adauge mărimii neasemenea? Prin urmare, ce trebuie se facem cu $\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$? (să-i facem asemenea!) Cugetați numai, pruncilor, nu cumva putem noi străforma $\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$ în alte frângerii, cari să se potrivescă? În ce frângerii am vădut convenind jumătățile și treimile? (în șesimi — v. „Scôla Rom.“ a. III, pag. 75!) Bine! Așa dară $\frac{1}{2}$? ($\frac{3}{6}$); $\frac{1}{3}$? ($\frac{2}{6}$); $\frac{2}{3} = 2 \times \frac{2}{6} = \frac{4}{6}$; ergo $\frac{3}{6} + \frac{4}{6} = \frac{7}{6} = 1\frac{1}{6}$. Acuma dară cât de bătrân e tatăl lui Ioan? ($47 + 1\frac{1}{6} = 48\frac{1}{6}$ ani séu N.? (48 ani și 2 luni). Atențiune! Ce frângerii am avut noi de adaus aci? ($\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$). Care e numitorul frângerii întâie? (2). Celei a doua? (3). Sunt acestia asemenea? Așa dară sunt neasemenea. Cum am numit frângerile, cari au unul și același numitor? (frâng. cu num. „asemenea“). Și ce cugetați, cum vom numi acum frângerile, cari au numitorii neasemenea? (Se formulază respunsul: „Frângerile, cari au numitorii neasemenea, se numesc „frângerii de numitorii neasemenea“ (diverși-neomogeni — acésta numire se scrie pe tablă!) Ce frângerii sunt dară $\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$? Mai numiți-mi frângerii de num. diverși! Tu! Tu! etc.!

În ce se pot străforma $\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$? (în $\frac{3}{6}$ și $\frac{4}{6}$). Ce numitor am căpătat prin procedura acésta pentru frângerile $\frac{1}{2}$ și $\frac{2}{3}$? (numitorul 6). Și cum se numesc numitorul, când e unul și același pentru două séu mai multe frângerii? (comun). Ce am făcut dară cu numitorii deosebiți ai acestor frângerii? „I-am redus la un numitor comun.“ (Dacă respunsul nu e tocmai așa, învățatorul îl va formula însuși!)

Insemnați-vă pruncilor! Acésta trebuie se o facem tot de-una, de câte ori avem se adaugem frângerii de numitorii deosebiți!

2. Cât face: $\frac{2}{3}$ fl. + $\frac{1}{2}$ fl.? $\frac{2}{3}$ m. + $\frac{3}{4}$ m.? $\frac{3}{4}$ dm. + $\frac{4}{5}$ dm.? $\frac{5}{6}$ l. + $\frac{7}{8}$ l.? $\frac{1}{2} + \frac{2}{3} + \frac{1}{4}$? $\frac{1}{3} + \frac{3}{4} + \frac{1}{2} + \frac{5}{6}$? În ce frângerii am vădut convenind treimile, pătrarele, jumătățile și șesimile? (în douăsprădecimi — v. „Scôla Rom.“ a. III, pag. 122—123). Așa dară $\frac{2}{3}$? ($\frac{8}{12}$); $\frac{3}{4}$? ($\frac{1}{4} = \frac{3}{12}$; $\frac{3}{4} = 3 \times \frac{3}{12} = \frac{9}{12}$); $\frac{1}{2} = \frac{6}{12}$; $\frac{5}{6}$? ($\frac{1}{6} = \frac{2}{12}$; $\frac{5}{6} = 5 \times \frac{2}{12} = \frac{10}{12}$), ergo $\frac{8}{12}$ ($\frac{2}{3}$) + $\frac{9}{12}$ ($\frac{3}{4}$) + $\frac{6}{12}$ ($\frac{1}{2}$) + $\frac{10}{12}$ ($\frac{5}{6}$)? ($\frac{33}{12} = 2\frac{9}{12}$).

Să privim bine frângerile acesteă: $\frac{2}{3} = \frac{8}{12}$, $\frac{3}{4} = \frac{9}{12}$, $\frac{1}{2} = \frac{6}{12}$, $\frac{5}{6} = \frac{10}{12}$!

Cum — prin ce operațiune putem căpăta din $\frac{2}{3}$ $\frac{8}{12}$? (înmulțire).
Ce trebuie se înmulțim? (numărătorul și numitorul frângerii). Prin ce
număr? (4). (Tot așa se arată, cum se pot face din $\frac{3}{4}$ $\frac{9}{12}$, din $\frac{1}{2}$ $\frac{6}{12}$
și din $\frac{5}{6}$ $\frac{10}{12}$).

Ce e mai mult: $\frac{2}{3}$ séu $\frac{8}{12}$? $\frac{3}{4}$ séu $\frac{9}{12}$? $\frac{1}{2}$ séu $\frac{6}{12}$? etc. (Tot
atâta). Vedeți, pruncilor, înmulțind și numărătorul și numitorul unei frân-
geri cu unul și același număr, se schimbă numai forma, dar nu și va-
lorea frângerii. Schimbarea formei (dar nu și a valorii) —
frângerilor prin înmulțire se numesce „întinderea“ frân-
gerilor.

Din contră, prin ce operațiune putem căpăta din $\frac{8}{12}$ $\frac{2}{3}$? (împărțire).
Ce trebuie se împărțim? (și numărătorul și numitorul frâng.) Prin ce
număr? (4). — (Asemenea se arată, cum se pot face din $\frac{9}{12}$ $\frac{3}{4}$, din
 $\frac{6}{12}$ $\frac{1}{2}$ și din $\frac{10}{12}$ $\frac{5}{6}$). Comparațiune ca mai sus! Ce s'a schimbat la
frângerile acestea prin împărțire: forma séu valoarea lor — séu dără
ambele etc.

Pruncilor! „Schimbarea formei frângerilor prin împăr-
țire, se numesce „scurtarea“ frângerilor!

Să se întindă și scurteze — pre cât se va puté — următoarele frân-
geri: $\frac{2}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{6}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{5}{10}$, $\frac{4}{12}$, $\frac{5}{15}$, $\frac{6}{18}$, $\frac{7}{21}$, $\frac{12}{36}$, $\frac{50}{100}$!

Nota 4). Dacă nu s'ar fi pertractat înainte de a începe „adaugerea“ cu frâng.
vulg., se tractéză aci „împărțibilitatea (divisibilitatea) numerilor și despre
aflarea multiplului celui mai mic pentru mai mlți numeri, preste carți aci
treccm, presupunénd, că învățătorii nostri, carți au absolvit barem 3—4 scóle de ceva
trébă, — cu atât mai virtos preparanđii — vor trebui se fie în chiar cu părțile aceste
din comput.

3. Cât face: $1\frac{1}{2}$ m. + $3\frac{2}{3}$ m. + $4\frac{3}{4}$ m.? $15\frac{2}{3}$ Chg. + $30\frac{5}{6}$
Chg. + $20\frac{1}{2}$ Chg. + $55\frac{3}{4}$ Chg.? (v. nota 2!)

4. Cât face: (68 Hl. + $5\frac{1}{2}$ Dl.)? + (92 Hl. + $7\frac{2}{3}$ Dl.)? (198 fl. +
 $15\frac{3}{5}$ cr.) + (500 fi. + $19\frac{1}{2}$ cr.) + (25 fl. + $81\frac{2}{3}$ cr.)?

(Va urma).

Material pentru învățământul din geografie și istorie în scóla poporală.

De Georgiu Buzulescu.

I.

Dardanelele astăzi și în vechime.

Acest nume îl pórtă strimțórea, care împreună marea marmoră cu
cea egeică, despărțind Turcia europeană de cea asiatică. Acéstă strimțóre

are o lungime de 6 miluri și o lățime de 3 miluri, pe la unele locuri încă și mai mică. Ea este dar una dintre cele mai mici strimtori; cu toate acestea abia va pute fi altă apă, carea se fi fost martora atâtor evenimente istorice. Da, valorile și undele Dardanelelor ne pot spune multe despre țile din trecut.

Acastă strimțore în timpii cei mai vechi se numia Hellespont. Pentru a pute ajunge la originea acestui nume, trebuie să aruncăm o scurtă reprivire în timpul ante-istoric al eroilor grecesci. Mai întâiū dara ceva despre expedițiunea la Colchis, întreprinsă de Argonauți spre a afla acolo așa numita „pele de aur“.

Era în Tesalia un rege cu numele Athamas. Cu muierea lui cea d'ântăie Nephela a avut doi copii, un băiat Phrixus și o copilă, Helle. S'a întemplat de a murit Nephela, mama copiilor și soția regelui. Acesta se căsători a două oră, și astfel Phrixus și Helle căpătară o mamă vitregă, mașteră. Acesta, muiere fără milă și fără inimă, numai că nu a vrut să se îngrijescă de crescerea lor, ci îi cădea cu greu a-i vedé și prin casă; se otări decî a-i pierde cu orî ce preț. Pentru a-i scăpa de cursa, ce li-o pregătia vitrega lor mamă, li-sé arată într'o nópte mama lor adevărată, Nephela, acum regina norilor, și le dede un berbec miraculos, care se-i ducă și se-i trecă preste apă la celalalt țărmure al strimțorei. Berbecule adevăteaua pielea séu lână de aur și putea sbura și vorbi. Copii se suiră pe spatel lui, berbecule se rădică cu ei în aer și luă drumul pe mare cătră resărit. Când ajunse tocmai d'asupra strimțorei, care desparte Europa de Asia, Helle își pierdu ecuilibrul și căđu în mare, care de atunci pórtă numele de Hellespont, va sé dîcă: marea Hellei. Berbecule se duse mai departe, până trecu riul Phasis din țera Colchis; aci scoborându-se, porunci lui Phrixus sé-l jertfescă. Băiatul ascultă, ucise animalul, și pielea séu lână de aur o acață de un arbore în bereul consăntit lui Marte. Pe atunci domnia în Colchis regele Aietes. Acestuia îi profeti oraclul, că domnia lui va custa numai până când va fi în posesiunea lânei de aur; de aceea puse sé o păzescă un bêlaur, care nu adormia nicî odată, ér locul, unde se afla lâna, îl închise giur-împregiur cu un zid înalt.

Pe timpul acela muri în Tesalia regele Salnoneus, lăsând după sine doi nepoți: Pelias și Aeson. După drept avea sé urmeze cest din urmă în domnie; fratele seu însă îl delătură cu puterea, âmbland se ucidă chiar și pre fiul acestuia, cu numele Iason; dar muma lui îl trimise departe într'o singurătate și spuse, c'a murit.

Într'aceea lui Pelias îi profeti se oraclul: sé se păzescă de omul, care va veni la el numai cu un păpuc. În același timp oraclul svătuise și pre Iason sé se gate de cale și sé mérgă la reședința unchiului seu.

Junele plecă. Pe cale ajunse la un riu, care esundase din cauza ploilor. Lângă riu era o bătrână, care voia să trecă de ceea parte, dar nu putea. Vădând pre Iason, ea îl rugă să o trecă dincolo. Acesta o ia în spate și trecând riu, un păpuc îi remase în nămol. Vru să se întorcă și se-l caute; dar bătrâna îl svătuî se-și păzescă calea, si apoi se făcu nevădută. Din acésta recunoscú Iason, că dînsa trebuie să fie o țina.

Când Iason ajunse în Iolcus, Pelias tocmai dedea o jertfa mare în onórea ȑelui Neptun, la care invitase óspeți din tóte părțile. După ce se adunaseră toți, écă apare și tinerul cu un păpuc. Regele îndată își aduse aminte de profetia oraclului, și cine scie ce ar fi făcut cu el, de nu ar fi fost atâta óspeți de față. La întrebările regelui, tinerul respunse, că este Iason și că a venit se céră coróna, care se răpise pe nedreptul de la tatăl său. Regele se arată gata a-i cede domnia, dar mai ántâiú se-i aducă lâna de aur din Colchis. Iason se învoí, și pentru ca se póta reuși, invită la astă întreprindere periculósă pre toți eroii mai distinși ai Greciei: pre Ercule, Teseu, gemenii Castor și Pollux, cântărețul Orfeu și alții, cari dela naea Argo se numiră Argonauți, adecă navigatori séu călători pe naea Argo. Catargul náii era făcut din stejarul dela Dodona, care avea darul profetiei.

Din multele aventurí, câte au îndurat Argonații în espedițiunea lor, mai memorabile sunt următórele.

La întrarea în marea négră naea trebuia să trecă printre Symplegade, doué stânci, cari steteau față în față, și se mișcau una spre alta nimicind tot, ce trecea printre ele. Argonaților le ȑisese Phineus, ca, ajungénd lá stânci, să trimită mai ántâiú o columbă, și decumva acésta va scăpa cu vieța, se n'aibă nici o frică. Așa făcură. Symplegadele vădénd columba, se răped spre olaltă, dar nu-i putură face altă, decât că-i rupseră câte-va pene din códă. Întocmai o pățiră Argonații; ei scăpară cu vieța, naea însă fu puțin vătémată la fund. În înțelesul unei profetii vechi, Symplegadele din momentul acela își pierdură puterea, și astăzi stau neclintite pe fundul mării.

După alte câteva aventurí Argonații ajunseră în fine în Colchis. Iason descoperi regelui scopul venirei lor. Aietes se arată fórte amicabil și îi ȑise, că n'are nimic în contră, numai se-i ímplinescă trei condițiuni, anume: 1. să prindă la jug trei tauri selbaticí, cari aveau copite de fier și scui-pau foc, și să are cu ei un câmp mare; 2. în arătură să sémene dinți de bélaur și să se lupte cu ómenii de fier, ce vor resări din acestia; 3. să ucidă bélaurul, care păzia lâna. Lucrurí, în adevér, care de care mai grele.

Precum lui Teseu îi stete într'ajutor Ariadna, așa lui Iason îi ajută Medea, fíca regelui, o fărme-cătóre fórte ístétă. Focul taurilor

nu-i putu strica, căci Medea îi dete o unsóre fărmeacă, cu care Iason își unse tot corpul; între uriașii, ce resăriră din semănătură, Iason aruncă o piétră vrăjită de Medea, și uriașii începură a se ucide singurî unul pre altul. Aietes vėdēnd, că Iason ș'a împlinit două condițiuni, nu se mai îndoi, că va reuși și cu a treia; decî își propuse, naea a o arde și pre erou a-l omori. Iason însă, înscințat de Medea, îl preveni; el intră în berc, adormi bėlaurul cu nisce vrăji, luă lâna și plecă încă în aceeași nópte cu naea, ducēnd cu sine și pre Medea și pre fratele ei Absyrtus.

Adoua și Aietes era se turbe de mânie, vėdēnd cele întēplate, și se luă îndată pe urma fugiților. Argonauții se ăpropiau deja de gurile Dunării, când ecă Medea zăresce năile tătane-sėu. Pentru a scăpa, ea ucise îndată pre fratele ei Absyrtus și tăindu-l bucăți, imprasciă părțile de-alungul țermului, ér capul și mânilē le puse sus într'un par, ca se le vadă bėtrănul. Aietes, cunoscēnd membrele fiului sėu, se opri în cale și adunându-le la un loc, le înmormēntă cu tótă cuviința. În modul acesta Argonauții scăpară. Mai multe insule, ce se aflau în locul acela, se numiră insule absyrtice.

Argonauții apucară pe Dunăre în sus și când nu mai putură pluti, desfăcură naea și luându-o în spate, o trecură în Marea adriatică, unde o compuseră érași. Atunci însă stejarul dela Dodona le profeti: „Nu veți reuși a vė vedé patria, până când Iason și Medea nu se vor fi curățit de păcatele lor.“ De aicea Argonauții traseră pe o insulă la vrăjitoarea Circe și o rugară se aducă ȑeilor jertfele îndatinate spre a se mântui; ea însă le spuse, că acēsta nu se va puté face de cât la capul Malea (astăđi Malia, în Grecia, pe peninsula cea mai de cătră resărit din sudul Moreii).

Plecând mai departe, ei trebuiră a trece prin strimtoarea dintre Italia și insula Sicilia (astăđi „Faro di Messina“). Aici pādea de fie care parte câte o bală spurcată, Scylla și Charybdis. Charybdis sorbia de trei orî apă pe și, și vai de naea, carea se apropia de dinsa în timpul acela: sorbul o înghiția pentru tot de-auna. Scylla locuia de cealaltă parte într'o speluncă mare și avea 6 capete și 12 mâni, cu cari prindea năile. Călētoria printre Scylla și Charybdis era decî fôrte periculósă; căci vrēnd naea a scăpa de una, cădea în brațele celeilalte. Argonauții scăpară cu tóte acestea în pace, fiind că-i conduse ȑina Juno, apērtătoarea lor.

Puțin mai departe Argonauții deteră de un nou pericol. Tot între Sicilia și Italia adecă se afla insula Sirenelor. Sirenele erau ficele lui Achelou, ȑeul rurilor, și amice bune cu Proserpina, ficia ȑinei Ceres. Răpită de Pluto, ȑeul iadului séu al lumii de jos, Proserpina chiemă Sirenele într'ajutor, și fiind că nu veniră, Ceres le prefăcu din brėu în

jos în chip de pește. De altmintea ele erau frumoșe, aveau păr lung, sciau rîde foarte amical și cântau așa de răpitor, încât cine le aușia, nu se putea opri să nu se ducă la ele spre a le vedé. Dar atunci era vai de acel nefericit. Monstrele îl prindeau și urcându-l în vârful unui câțim séu stâncă, îl aruncau în prăpastie, unde peria. De aceea o voce, carea la auș este plăcută, carea însă te duce la perire, se numesce până în ziua de astăzi voce sirenică. Argonauții scăpară și de acest pericol, căci apropiindu-se Argo de insulă, Orfeu își luă liră și începu a cânta atât de minunat, încât navigatorii nu aușiră cântul Sirenelor.

Într'aceea Colchianii încă nu încetară de a brăsdă tóte mările cruși și curmeșiș, pentru a da de Argonauți și a reclama pre Medea, când nu ar fi apucat a se căsători cu Iason. Toemai pe când ei se aflau pe insula Phäachilor (Corcyra celor vechi, Corfu de astăzi) ca óspeți ai regelui Alcinou, écă sosesc acolo — nóptea — și Argonauții. Alcinou, spre a împăca lucrul, face pre Iason a se căsători numai de cât cu Medea. Colchianii, aflând adoua și despre căsătoria întemplată, se rentórseră în patrie, fără a încerca vre-o dușmănie.

După ce Iason și Medea se împăcară cu ășii la capul Malea, Argonauții ajunseră în fine în pace acasă. Pe istmul dela Corint, Iason jertfi naea Argo lui Neptun, și din timpul acela ea lucesc ca o constelațiune de stele pe cer.

Sosit în Iolcus, Iason duse lâna de aur la Pelias. Aici se afla și Aeson, tatăl lui Iason, acum îmbétrănit foarte. Medea, pentru a-l întineri erăși, ucise un țap, îi prinse sângele și-l prepară cu tot felul de burueni; adormi apoi pre Aeson și slobođându-i sângele din vine, introduse în locu-i pre cel pregătit de dînsa. Când se pomeni bétrănul, se simți vesel și sprinten ca un june.

Faima despre minunea acésta se respândi în tóte părțile. Ficele lui Pelias rugară pre Medea să întinerescă și pre tatăl lor. Medea se învoí, întrelăsând însă a prepara sângele îndus în vinele sale cu sucurile recerute; astfel Pelias nu se mai pomeni.

Domnia o luă acum Aeson. Medea și Iason trăiră în pace ășce ani întregi. Pe urmă Iason vru se alunge pre Medea dela sine și să se căsătorescă cu o fică a regelui din Corint. Medea, ca se-și resbune, ucide mirésa, își omórá copii și apoi fuge prin aer într'o căruță purtată de bēlauri. Iason muri de supărare puțin în urmă.

Nota Redacțiunei. Tóte miturile au un substrat real, deși nu ni-l putem explica tot de-anna. Espedițiunea argonautică după piclea de aur nu este altă de cât o espedițiune comercială după pei de ermelin și samur, cari până în ziua de astăzi au un preț atât de esagerat, încât se póte șice cu drept cuvânt, că suunt de aur. Symplegadele, ce se lovesc de olaltă, însemnéază negreșit catapulte séu alte

mașine de aruncat pietri etc. asupra năilor inimice. Svatul lui Phineus de a face mai întâi se sbóre un porumb printre ele, însămnă a încheia pace cu domnul țerei aceleia etc.

Tractarea practică a unor bucăți de lectură.

II.

Calul.

(Descriere din „Nou Abcdar românesc“ de V. Petri, pag. 70).

Precum s'a ȃis și în „Instrucțiunea pentru învățatori la tractarea cărților de scólă“ (pag. 11 ș. u.), este óre-care deosebire între tractarea unei narațiunii și între tractarea unei bucăți descriptive. La descripțiunii învățatorul se va nevoi mai întâi de tóte și până a nu deschide încă cartea de lectură, a procura scolarilor, prin conversațiune liberă, cunoscințe cât mai clare și mai complete asupra obiectului, de care e vorba în bucata respectivă și care póte fi: un product natural (animal, plantă, mineral) séu un product artificial (d. e. un orologiú, un plug, o casă etc.), un fenomen fysical séu o localitate geografică etc. Fiind obiectul un product natural séu artificial, învățatorul îl arată scolarilor „in natura“ séu incai în un model orí tip, pentru ca astfel obiectul se facă o impresiune vie asupra organelor sensitive ale scolarilor; altmintrea (adecă fără ca obiectul se aficieze organele sensitive) este cu neputință a se produce în spiritul scolarilor o idee clară despre obiectul cutare. Cu obiectul în mână séu în fața scolarilor, învățatorul vorbesce despre mărimea, părțile și colórea obiectului, despre folosul séu dauna sa, scurt despre tóte acele momente, de carí este vorba și în bucata de lectură, cu acea deosebire însă, că în conversațiunea liberă obiectul póte fi tractat mai pe larg de cât în bucata de lectură.

Descripțiunea din Abcdar are următorul plan:

1. Mărimea și figura în genere.
2. Corpul cu părțile sale.
3. Nutrețul.
4. Însușiri ficale și spirituale.
5. Folosul.
6. Numirea calului, când e núc.
7. Vocea.

Tractarea însași póte lua următorul decurs:

(Întroducere). Învățatorul: De care animal am vorbit mai pre urmă? Scolarul: Mai pre urmă am vorbit de pisică. Înv.: De care animal am vorbit înainte de pisică? Scol.: Înainte de pisică am vorbit de

capră. **Î.** De care alt animal am mai vorbit noi în scôlă? **S.** Noi am vorbit în scôlă și de asin. **Î.** Ce fel de animale sunt acestea? **S.** Acestea sunt animale domestice. **Î.** Pentru ce animalele aceste se ȋic animale domestice? **S.** Pentru că se țin pe la căsile ómenilor. **Î.** Răspunde întreg! **S.** Aceste animale se ȋic animale domestice, pentru că se țin pe la căsile ómenilor. **Î.** Ce fel de animale sunt așa dară: pisica, capra și asinul? **S.** Pisica, capra și asinul sunt animale domestice. **Î.** Pentru ce se țin ele pe la căsile ómenilor? **S.** Ele se țin pe la căsile ómenilor, pentru că ne sunt de folos. (Așa decurge propunerea; în cele următóre însă noi nu vom mai nota răspunsurile scolarilor, spre a economisa cu spațiul).

(Părțile corpului). Acum o se vă arăt un alt animal domestic, un animal mare și frumos (înv. scóte din dulap modelul unui cal și punându-l pe masă astfel, ca se-l pótă vedé bine totți scolarii, continuă:) Ce este acesta? Uitați-vé bine la el, ca se puteți răspunde potrivit! Cum se numesce acéstă parte a calului? (înv. arată tot de-a-una partea aceea, de care voiesce a vorbi, aici capul). Cum se chiamă partea acésta? (grumađii). Ce este acésta? (códa). Ce sunt însă acestea? (piciórele). Câte picióre are calul? (4). Am numit până acuma: capul, grumađii, códa și piciórele. Socotiti-vé acum grumađii (cu capul) tăiați pe aici, códa tăiată pe aici, și piciórele tăiate pe aici, ne mai rămâne o parte, pe care nu o numisem mai înainte, écă acésta! Sciți, cum se numesce ea? Însemnați-vé: partea acésta se numesce trunchiul calului. (repetițiune). Până acum am enumerat tóte părțile de căpetenie séu mai mari ale calului. Numesce-le tu **N** încá odată în rëndul, cum ți-le voiú arăta eu! (capul, grumađii, trunchiul, piciórele și códa). Ce are așa dară calul? („calul are cap, grumađi, trunchiú, 4 picióre și códa. Repetițiune, deprindere în chor. Ca se nu vorbescă mult, învătótorul va face bine a întroduce óre carí semne spre a se înțelege cu copii d. e. o mișcare a mânei drepte din sus în jos însémnă: se vorbescă în chor; un cerc făcut în aer cu degetul arătător dela mâna dréptă însémnă: a răspunde întreg etc.

Acum sě ne uităm mai de-aprópe la părțile acestea, sě vedem, cum sunt.

Cum este capul calului? (copii nu sciu răspunde). Aseménați în gând capul calului cu capul pisicei, și veți sci îndată. Cum este capul pisicei? (rotund). Așa este și capul calului? (nu). Cum este dară? (lungăreț). Cum sunt grumađii? (nu sciu). Sunt ei drepti? Ci cum? (copii vor ȋice probabil: cârligați. Înv. ia un béț subțire séu o nué și esplică terminii „córdă“ și „încordat“, formulând în fine propozițiunea: grumađii

sunt încordați). Cum se numesce acest păr lung de pe grumați? (cómă) Ce au așadară grumații? (cómă). Ce am țin mai înainte despre grumați? (sunt încordați). Ce am țin acuma? (au cómă). Ți acesta după o-laltă! (grumații sunt încordați și au cómă). Cum este trunchiul? (nu știu) Asemănați-l în cuget cu trunchiul vacii! (subțire) Uitați-vă la picioarele calului! Cum sunt unghile? (necrepite) Cum se numesc pentru aceea? (copite). Răspundeți acum după olaltă: ce fel de unghii au picioarele și cum se numesc pentru aceea? (adevărat, că întrebarea e compusă; dar după esplicarea dată, ea nu va face copiilor nici o greutate), Care animal mai are copite? (asinul) Din ce sunt copitele? (din os). Cum este osul în asemănare cu carnea? (tare). Ca să fie și mai tare, ce fac oamenii cu caii la copite? (ii potcovesc). Cine face potcovele? (faurul). Din ce? — Cum se numesc picioarele aceste două? (din ainte). Dar acestea? (din apoi). La care picioare se potcovesc caii mai cu sémă? — Cum este códa calului în asemănare cu a caprei? (lungă și përosă). — Capul, grumații, trunchiul, picioarele și códa compun împreună trupul séu corpul calului (repetițiune). Cu ce este acoperit corpul calului? (cu păr). Cum este përul la mărime? (mic și des). Cum este përul la colóre? Cum pôte fi așa dară calul după colóreă përului? (Se desvóltă ca în carte: alb, bălan, sur, negru, murg, roib; murg = sur-galbên, roib = roșu-închis).

(Părțile părților). Să ne uităm acum mai de-aprópe la părțile calului! Ce veți tu la capul calului? Începe din sus în jos! (urechile). Câte urechi are calul? Ce pôte face calul cu urechile? (pôte auzi, le pôte mișca). Când calul vré se audă bine, ce face cu urechile? (le rădică în sus). Ce însemnéază însă, când calul își ciulesce urechile, séu adecă le dă pe spate? (vré să mușce). Ce ai se faci, când veți, că un cal își ciulesce urechile? (se mă depărtez de el). Cum ne mai pôte vătéma un cal? (ne pôte lovi). Cu ce? Fiți decî cu băgare de sémă, nu vă apropiati de cai slobodi, cu atât mai puțin se-i necăjiți! — Ce mai vedem la cap? [ochii]. Câți ochi are calul? Ce face calul cu ochii? Cum sunt ochii calului? — Așa dară la capul calului vedem: două urechi, doi ochi; ce mai vedem afară de acestea? [nasul]. Ce face calul cu nasul? — Cum se numesce partea acesta dela cap? [gură]. Ce are calul în gură? [limbă, dinți]. Așa e, are și dinți și încă nu numai în falca din jos ca vaca, ci și în falca din sus. Ce face calul cu gura? Cum se numesc părțile acestea din pregiurul gurei? [buze]. Încă odată din capet: ce vedem la capul calului? —

Cum se numesc perii cei lungi de pe grumații calului? [cómă]. Cât de lungi sunt perii din cómă? Unde are calul perii și mai lungi de cât în cómă? [în códă]. Ce face calul cu códa? [se apërá de mușce]. Pentru

ce alungă calul mușcele de pe sine? [îl mușcă]. Ce simte calul, când îl mușcă mușcele? [dureri]. De aceea nu e bine a tăia calului cõda.

Cum se numesc partea din ainte a trunchiului? [piept]. Cum se chiamă partea de-asupra a trunchiului? [spate]. Dar partea de desupt? [fõle]. Ce părți vedem așa dară la trunchiul calului? Cine mai cunõsce și alte părți dela trunchiul calului?

Se ne uităm acum la picior! Cum se numesc partea acẽsta a piciorului? [genunche]. Cum se numesc piciorul din genunche în sus? [sold]. Și din genunche în jos? [fluer]. Cum se chiamă curmătura acẽsta de-asupra copitei? [glesne].

Vedeți dară, pruncilor, că părțile mai mari séu de căpetenie au și ele părți mai mici. Așa e și la alte lucruri. În clasele următoare veți învăța apoi, cum se numesc cu alt cuvânt părțile mari, și cum părțile mici.

(Nutrețul calului). Calul, ca se põtă trăi, caută se mânânce. Ce mânâncă calul? (érbă). Când mânâncă calul érbă? (vara). Unde găsesce calul érba? (pe câmp). Acolo ș'o culege el; cum se numesc acẽsta? (a pasce). Ce mânâncă calul érna? (fên). Ce este fênul? (érbă uscată). Este o mâncare, ce place calului încă și mai bine decât fênul; care este aceea? (ovësul). Unde i-se pune ovësul? (în traistă). Pentru ce în traistă? (ca se nu-l împrâscie). Unde i-se pune fênul? (Aici învățatorul observă, că sunt grașduri anume pentru cai etc.). Ce mai mânâncă calul afară de acestea? Rspundeți încă odată întreg: ce mânâncă calul? (formulare ca în carte).

Cum spune calul, că ar mânca bucuros? (copii vor dice pôte, că sbiéră). Despre el nu dicem, că sbiéră, ci nechiéză (repetițiune). Și cum face, când vede, că i-se aduce mâncarea? (rîde).

Spuneți-mi acum, ce bé calul? (apă). Cum trebuie se fie apa, ce o bé calul? [curată]. Este însă un animal, carele nu caută, dacă apa este curată séu nu; care este acela? [porcul]. Calul însă, trebuind se lucre, are lipsă de nutreț bun și de apă bună; almintrea slăbesce și se bolnăvesce. Afară de acẽsta calul mai trebuie și curățit bine; cum se curăță calul? [cu peria etc.].

[Însușirile călului]. Calul ținut bine este tare. Afară de acẽsta mai găsim la cal încă și alte însușiri bune și frumoșe. V'am spus de căne, că este credincios, fiind că chiar și când este bătut, el nu fuge dela stăpânul séu. Așa e și calul. S'a întemplat de multe ori, că stăpânul a căđut în bătălie séu s'a nefericit în alt mod; calul a ramas lângă el, până Fau dus alții de acolo. Așa dară cum mai este calul? [credincios. În modul acesta, prin esemple, se esplică și celelalte însușiri spirituale din carte, și adecă că calul este: isteț, curăgios, sumeț].

[Folosul calului]. Am ȃis la ȃnceput, cȃ animalele domestice se ȃin pe la cȃsile ȃmenilor, fiind cȃ le sunt de folos. Ce folos avem dela cal? [trage ȃn ham]. La ce trage calul prins ȃn ham? [la car, la plug, la grapȃ, la tȃvalȃ]. Nu aȃi aȃdit, la ce trag caii ȃn bȃtȃlie? [la tunuri]. Ce folos mai avem ȃncȃ dela cal? [ne duce cȃlare]. Cum se numesce un om cȃlare? [cȃlȃreȃ]. Unde sunt fȃrte mulȃi cȃlȃreȃi? [la ȃste]. Calul ne duce ȃn pas, sȃu mai iute ȃn trop, sȃu de tot iute ȃn galop. Cum se numesce calul menit a trage la ham? [cal de ham]. Cum se numesce ȃnsȃ calul menit a ne duce cȃlare? [cal de cȃlȃrit]. Cum se chiamȃ un cal tiner, care ȃncȃ nu pȃte trage ȃn ham, nici duce cȃlare? [mȃnz].

Dupȃ acȃsta esplicare, se pȃte ceti fȃrȃ grijȃ bucatȃ descriptivȃ Nr. 19, pag. 70, ȃi poesia ce urmȃzȃ dupȃ ea sub Nr. 20 „Cȃlȃreȃul“; acȃsta se ȃnvȃȃ apoi de rost ȃi se recitȃzȃ. Fie care bucatȃ o cetesce, pre cum s'a ȃis deja, mai ȃntȃiȃ ȃnvȃȃtorul, apoi scolarii. La poesie ȃnvȃȃtorul va esplica cuvintele, cari ar mai avȃ lipsȃ de esplicare, pre cum d. e. spadȃ, coif, lance etc.

ȃn urmȃ se dau ocupaȃiuni scripturistice relative la ortografie ȃi [ȃn anul al doile] la gramaticȃ.

Starea scȃlelor din protopresbiteratul Sȃbiului I pe anul 1878.

Domnul administrator protopopesc Moise Toma a subȃternut Venerabilului Sinod cu finea anului espirat un raport general despre starea bisericeȃcȃ, scolarȃ ȃi fundaȃiunalȃ din protopresbiteratul sȃu, din care noi reproducem aici partea relativȃ la starea scȃlelor.

„Ce privesce starea scolarȃ din singuraticele parochii ale tractului, (ȃn numȃr de 18, cu o populaȃiune de 23.960 suflete), cu referȃnȃ la adjustarea ȃi recuisitele scolare, ȃn general privitȃ nu diferesce de cea din anul premers.

Starea scolarȃ privitȃ din diferite puncte de vedere mai speciale, dȃ urmȃtorul prospect :

1. Dintre tȃte comunele nȃstre parochiale numai ȃn Amnaȃ ȃi ȃn Rusciorȃ nu s'a ȃinut scȃlȃ ȃn decursul anului scolar 1877/8; ȃi acȃsta din cauza sȃrȃciei acestor douȃ parochii, cari n'au avut cu ce-ȃi susȃinȃ ȃnvȃȃtor; pentru anul curent ȃnsȃ s'au aȃedat ȃi ȃn aceste parochii ȃnvȃȃtorȃi, ȃi astfel pe venitor vom fi ȃn poziȃiune a nu mai ȃnregistra ȃn raportul nostru astfel de escepciuni nemulȃȃmitȃre.

2. Dintre parochiile tractului numai douȃ n'au edificii de scȃlȃ ȃi anume cea din Sȃbiu-cetate ȃi cea din Rusciorȃ.

3. Tóte edificiile de scólă sânt corespuñdétóre, afară de cel din Amnaş şi din suburbiul inferior al Sâbiului; din partea parohiei din urmă s'au întreprins dispoziţiuni şi paşi pentru a pune la cale edificarea unei scóle nouë.

4. Fondurî scólare se affă in parochiile :

Sâbiu—cetate	fl.	1,300.—
Sâbiu—pórta turnului	„	140.—
Sălişte	„	6,550.—
Sâbiu—Josephstadt	„	755.07
Cacova	„	1,000.—
Galeş	„	700.—
Gurariului	„	25.—
Săcel	„	10.—
Tilişca	„	699.47
	suma	fl. 11,179.54

Faţă cu anul trecut cu fl. 9,352.—

Se arată un crescământ de fl. 1,827.54

5. Edificiile scólare din cele 16 comune bisericesci cu scóle proprii represintă un capital de . . . fl. 47,730.—
faţă cu anul trecut de „ 49,130.—
arată un scădământ de fl. 1,400.—

care provine de acolo, că rapórtetele sosite din unele comune nu sunt în strictă consecenţă cu anteactele.

6. În celelalte imobili (pământurî şi edificii — afară de edificiile scólei) averea scolară din tract se urcă la suma de . . fl. 21,220.—

7. În mobile preste tot „ 1,601.70

În sumă totală: averea scolară din tract represintă un capital de „ 81,731.24

8. Venitele scolarî sunt în anul 1877/8 :

a) din nemişcătóre	fl.	2,010.—
b) din fondurî	fl.	973.—
c) din mişcătóre	fl.	413.—
d) din alte isvóre (mai virtos din alodii)	fl.	4,431.50

în sumă totală fl. 7,827.50

9. Numérul copiilor obligaţi a ámbla la scólă în anul 1877/8 a fost: dela 6—12 ani copii 1147, copile 1033, la olalta 2180; dela 12—15 ani: copii 550, copile 455, la olaltă 1005, în sumă totală 3185; din aceştia au cercetat scóla: dela 6—12 ani: copii 965, copile 717, la olaltă 1686; dela 12—15 ani: copii 186, copile 260, la olaltă 446, în sumă totală 2132.

Prin urmare fără instrucțiune au rămas 1053. Diferența față cu anul premers cu 1702 copii âmbălători la scôlă este 430. Prin urmare se arată un progres îmbucurător. *)

După sporul făcut se arată următorul prospect: destiniși 454, bunî 1172, debilî 506.

Provăduți cu cărți scolare: preste tot 1535, în parte 418, neprovăduți 179.

Învățământul a durat: macsimul 10 lunî, minimul (un singur cas) 6 lunî, terminul mediu $8\frac{1}{3}$ lunî.

Scolari presentî la esamene: în sem. I 1691, în sem. II 1399.

Grădinî pentru scôla de pomărit se află în 9 parochii, cultivate 3, necultivate 6.

Locuri pentru gimnastică se află la 6 scôle.

Bibliotecî scolare sunt la 4 scôle.

În cele 16 scôle parochiale au funcționat: învățători 26 și învățătorese 1, preste tot 27. Din acestia: pedagogî absoluți 16, clerici absoluți 11; cu examen de cualificațiune 15, ca provisoricî 8, ca definitivî 19.

Salariile învățătorescî au fost:

a) din fondul scolar	fl.	2,400.—
b) din alodii	„	3,220.—
c) din lada bisericeî	„	580.—
d) dela popor	„	238.50
e) în naturalii preste tot	„	419.—

la olaltă: fl. 6,857.50

Față cu anul premers cu „ 6,245.—

se arată o îmbunătățire cu fl. 612.50

Macsimul salariilor învățătorescî a fost „ 400.—

éră minimul „ 169.—

în terminul mediu „ 265.66

În special starea scolară din fie-care parochie se vede în rapôrtele aci sub alăturate.

Sâbiu, în 30 Ianuarie 1879.

Moise Toma m. p.,
adm. protopopese.

*) Va se țică an cercetat scôla:

dintre copii dela	6—12 anî	77%
„ „ „	12—15 „	44%
„ „ „	6—15 „	67%

Însciințare.

Conform §. 9, p. *a)* și *b)* din statutele „Reuniunii învățătorilor români din țera Bârsei“, aprobate de Venerabilul Consistor arhiepiscopesc prin hârtia sa ddto Săbiiu 4 Novembre 1848, Nr. 2803 Scol. are onore subsemnatul comitet a aduce la cunoscința membrilor „Reuniunii“, că adunarea generală anuală ordinară se va ține în Brașov în edificiul școlilor centrale gr. or. la 4, 5 și 6 Aprile a. c. cu următoarea

PROGRAMĂ.

Ședința I-a în 4 Aprile.

1. La 8^{1/2} ore a. m. coadunându-se membrii în localul destinat pentru ținerea ședințelor, merg în corpore la biserică spre a asista la servițiul divin cu învocarea ducului sânt.
2. Precis la 10 ore presiul deschide ședințele cu o cuvântare acomodată însemnătății zilei.
3. Se dă cetire apelului nominal.
4. Se prezintă adunării raportul comitetului „Reuniunii“ despre activitatea sa în decursul anului expirat.
5. Se prezintă adunării raportul casariului.
6. Se aleg comisiunile de revisuirea școlilor și pentru înscrierea membrilor noi.

Ședința a II-a în 5 Aprile, la 9 ore.

1. Se cetesc două disertațiuni anunțate în sensul statulelor la presiul „Reuniunii“, și anume:
 - a) despre folosul învățării fizice în șola poporală, indigitându-se metodel relativ la propunerea acestui obiect de învățământ;
 - b) despre propunerea limbei materne în șolele elementare.
2. Întroducere în scriere și cetire pe basa intuițiunei (prelegere practică).

Ședința a III-a în 6 Aprile, la 9 ore.

1. Raporturile comisiunilor.
2. Cum au a se tracta piesele de cetire în limba maternă (prelegere practică).
3. Întroducere în gramatica limbei materne (prelegere practică).
4. Propunerii de sine stătătoare escate în sinul adunării, în conformitate cu statutele „Reuniunii.“
5. Ficsarea locului pentru adunarea generală procsimă.

NB. Prisosind timp, se vor ceti unele pasage interesante din două manuscripte de fizică și matematică în șolele poporale însinuate la comitet.

Brașov, 4 Martie 1879.

Comitetul.

St. Iosif m. p.,
președinte.

Ioan Aron m. p.,
notar substitut.

Rugăciune.

„Ajutorul meu dela Domnul,
Cel-ce a făcut cerul și pământul.“

Atot-putinte Dómnne, părinte Creatóre,
Ce-ai ȃis numai cu vorba sę fie sântul sóre,
Ce lumea din nimica sę fie-ai demândat:
Privesce din nălțime spre noi cu îndurare,
Trimite minții nóstre ceréscă luminare,
Ca se putem pricepe, cât ești de minunat!

A Ta înțelepciune nu are mărginire;
Cerésca-Ți îndurare ne-a scos de la perire,
A mântuirii cale, Tu Dómnne, ne-ai deschis.
Deschide mintea nóstră ș'acum prea-îndurate,
Ca se putem purcede pe căi adevărate . . .
Și, când-va, sę ajungem la Tine 'n paradis!

Tu ne-ai promis, că unde vom fi adunați doi
În numele Tęu, Dómnne, Vei fi și Tu 'ntre noi,
Și că ne Vei conduce, ne Vei păzi de réu.
Trimite-ne ș'acuma din cer a Tale daruri,
Condu-ne 'ntr' a vieții periculóse valuri
Prin spiritul Tęu cel sânt, prea bune Dęu!

Tu cel ce pre poporul ales de la sclăvie
L'ai mântuit suflându-i virtute și tărie,
Din cer mană 'n pustie i-ai dat de nutremânt:
Înfrânge ș'ale nóstre cătuși inferecate,
Ce, vai, ne string, ne légă de negrele păcate, —
Trimite-ne și nóuę al Tęu spirit prea sânt!

Christóse adorate! ceresc Mântuitoře,
Tu ai plântat în lume credință și amóre,
Ș'ai ȃis: într'o speranță toți ómenii sę fie!
Acea credință sântă și 'n noi o întăresce,
Speranță și amóre în pieptu-ne sędesce, —
Trimite 'ntre noi, Dómnne, cerésca armonie!

George Marchiș.

Varietăți.

(*Episcopul Gherlei denumit*). Fôia oficială „Budapesti Köz-löny“ dela 30 Martie publică denumirea Rvrdisimului D. Ioan Szabó, canonic în Oradea-mare, la demnitatea de episcop al Gherlei. Denumirea e datată din 18 Februarie.

(*Proiectul de lege*) relativ la întroducerea limbei magiare în scólele elementare, după usul parlamentar, a fost dat spre opinare mai întâiú comisiunei pedagogice a dietei. Comisiunea acésta, părându-i-se că proiectul ministrului este prea „liberal“ pentru popórele nemagiare, s'a pus și mi-ți-l'a modificat după tipicul ei. Așa d. e. învățătorii, cari ș'au făcut cursul pedagogic dela 1872 încóce, sunt obligați a-și însuși limba magiară în restimp de 4 ani. În preparandiele nemagiare esame-nele anuale și de cualificațiune se vor ținé în prezența inspectorilor r. de scóle, cari vor subscrie și testimoniele de cualificațiune. Planul de în-vățământ pentru propunerea limbei magiare îl va elabora ministrul, și va fi obligător și pentru organele scolare confesiunale în ce privesce nu-mărul órelor de propunere etc. Mai multe în numărul următor. — De altá parte este interesant, că chiar și deputații Sasi din clubul governa-mental al dietei au declarat, că vor vota contra acestui proiect de lege, fiind că îl țin de prisos, ba chiar de stricăcios; de prisos, pentru că legea scolară din 1868 s'a îngrijit deja, că cei ce au lipsă neapărată se cunóscă limba statului, se și-o pótă însuși de ajuns; și stricăcios pen-tru cuvântul, căci executându-se acéstă lege, s'ar periclita scopurile în-vățământului. Copilul de Sas, de Român, de Sêrb și de Slovac nu va învăța nici limba statului, nici obiectele propuse în limba maternă, și când va eși din scólă, nu se va alege nici cu limba unгурescă, nici cu puțintica sciință, câtă ș'ar fi putut'o însuși sub alte împrejurări în a-cesce scóle inferióre.

Bibliografie.

Archiepiscopul și metropolitul Andreiu baron de Șaguna. De Nicolau Po-pea, arhimandrit și vicar arhiepiscopesc. Op. premiat de consistorul, respective sinodul archidiecesei ortodoxe române a Transilvaniei. Sibiu, tiparul tipografiei archidieceșane. 1879. Cu portretul și facsimilul repausatului metropolit. 8° 25 côle. Prețul fl. 2.50 séu 7 lei noi.

În munți, Scenă dramatică, jucată în institutul superior de fete dela monăști-rea Ursulinelor din Sábiiú cu ocașiunea iubilenului nunții de argint al Majestăților Lor. Compusă în limba germană de rectorul institutului Carol Horn, tradusă de Petra-Petrescu. Retipărire din „Scóla Română.“ Prețul 5 cr.; mai puține ca 5 esemplare, nu se vënd. A se comanda dela red. „Scólei Române.“

Învitare de prenumerațiune la „Scóla Română“.

Cu făscióra acésta, pe luna lui Mărțișor, se încheie semestrul I al „Scólei Române“ pe anul curent. Domnii prenumeranți, al căror abonament espiră la finele lui Mărțișor, sunt rugați, dacă doresc a mai primi fóia, a-și prenoi de timpuriú abonamentul. Rugăm în același timp pre toți onorabili nostri lectori, a ne întinde bine-voitorul lor concurs, pentru a ținé în viéță „Scóla Română“.

La finele anului 1877, când am sistat pentru prima dată „Scóla Română“, mai mulți învățători și bărbați de scólă ni-au đis, că pentru ce, înainte de a lua acéstă decisiune, nu am făcut un ultim apel cătră publicul român? E bine, îl facem acum!

În luna din urmă numărul prenumeranților s'a mai sporit cu 17, astfel că astăzi desfacem cu totul 262 esemplare séu ceva mai bine de jumătate din cele 500 esemplare, câte tipărim. Mai mulți învățători și amici de ai nostri ne conjură, în urma declarațiunei nóstre din făscióra IV a ținé fóia cu ori ce preț, apromițându-ne tot posibilul lor concurs. Binevoiescă fie care din vechii nostri prenumeranți a mai câștiga câte un nou abonent la „Scóla Română“, și fóia va fi pe deplin asigurată.

Din parte-ne nu vom lipsi de a face tot, ce ne va fi prin puțință, pentru a ținé fóia la înălțimea problemei sale. Vom urma și de aici încolo a aduce **biografiile celor mai renumiți bărbați de scólă, tractate din pedagogie și din didactica universală și specială, lecțiuni practice** din tóte obiectele de învățământ, precum și alți articuli de interes pentru învățătorii nostri.

„Scóla Română“ va apăre și mai departe în făscióre lunare de câte 3 cóle test și învălítórea, și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate de an 2 fl.; pentru România: pe un an întreg 10 lei noi (în monetă séu bilete hipotecare). Dela 6 esemplare unul este rabat.

Modul cel mai lesnicios de abonare este a ne trimite un mandat postal (asignațiune postală); căci pe când o epistolă cu abonamentul la „Scóla Română“ costă đ. e. dela Caransebeș 27 cr., un mandat postal se plătesce numai cu 5 cr.; afară de acésta pentru epistole cu bani mai respunde și redacțiunea la primire câte 3 cr., pentru mandate postale însă nimica.

Abonamentele sunt a se adresa la

**Redacțiunea „Scólei Române“,
Săbiú (Hermannstadt, Nagy-Szeben).**

„*Biografii romane*“ după Grube, traduse de Petra-Petrescu. Săbiu 1876. Prețul 50 cr.

Cuprinsul: Roma sub regi. 1. Romul, 2. Numa, 3. Tull Hostiliu, 4. Ancu Marțiu, 5. Tarquiniu Prisc, 6. Serviu Tulliu, 7. Tarquiniu superb. — Roma republică. 1. Iubire înaltă de patrie, 2. Luptele între patricii și plebei. — Timpul de eroism în republică. Curțiu, Manliu, Deciu, Pyrrhu, Fabriciu, Cato, legiunile romane și resbelele punice. — Decădița republicei. 1. Cei doi Grachi, 2. Mariu și Sulla, 3. Spartac, 4. Iuliu Cesar și Pompeiu, 5. Antoniu și Octavian, 6. Reprivere asupra culturai Romanilor, 7. Creștinismul.

Êtă și recensiuile unor țiare asupra acestei cărți:

„Gazeta Transilvaniei“ ex 1876 Nr. 17. Nu de mult a eșit de sub pressa: Grube, *Biografii romane*, traduse de Petra-Petrescu, etc.

E cunoscut lucru tuturor învățătorilor români, că ce necesitate mare avem noi de manuale corespunđetore la propunerea obiectelor de învățămênt din scôla poporală. În lipsa asta, câtă ostenelă îl costă pe învățatoriul conscientios de a culege și a constitui într'un întreg arondat materia cea mai corespunđetore scopului din vasta sferă a fie-cărui obiect de învățămênt! Dar apoi, pe lângă cea mai mare bunăvoință, nu se pôte efectui această lucrare, din cause parte întelektuale, parte morale, parte fizice. Din multe cause amintesc aicea numai cunoscința de limbă străine și spesele necesare spre procurarea opurilor mai însemnate din fie-care specialitate, apoi timpul, capacitatea și altele. Când dară în ramura acêsta a literaturai pedagogice, ni se presentă câte un op bun, trebuie se-l îmbrățișăm cu căldură. De astă dată este vorba de un opșor istoric, de „biografiile romane“, ce ni le presentă dl. Petra-Petrescu în traducere după A. W. Grube. — Decă ne vom întreba, că cum stăm cu opurile esistente din specialitatea asta, în respect metodic, séu (sub împregiurările de astăzi) în respect constituțional? apoi cu bucurie vom saluta „biografiile romane“. Grube se numără încă și în vasta literatură germână între biografii și istoricii cei mai de frunte. Apoi cum-că forma biogrifică e singura formă corespunđetore la studiul istoriei în scôla poporală, asta, cred, că o sciū toți învățătorii, decî mă simt dispensat de a o argumenta. Êr în respect constituțional, nu-i pôte nime afla vină. Încât pentru limbagiul din „biografiile romane“, acesta se pôte numi foarte nimerit, fluent, român, ca și când ar fi original.

În fine trebuie se amintesc și tipariul cel corect și hârtia cea fină, cari măresc prețul opului, cu tôte că prețul nu e pus scump cu 50 cr. pentru 9 côle.

Din „**Resbelul oriental**“, anunțiat în fâșcióra V pro Februar, au mai apărut 3 broșure (VI, VII, VIII). Mai lipsesc deci 2 broșure, cu cari opul se va completa. Considerând valórea opului sub tóte punctele de privire, prețul de 4 fl. este în adevěr fórté moderat. În broșura din urmă este o ilustrațiune în colorí: Luarea drapelului cavaleriei turcescî de un cavalerist român, pre carea nu te mai saturî a o privi, atât de frumósă este. Recomandăm de nou opul cu tótă căldura.

Din „**Fisica experimentală**“ de inv. Em. Andreescu, mai aflându-se puține esemplare, pentru a se puté pune cât mai curund sub tipar o edițiune nouă și corésă, se póte căpéta atât la autorul în Bergeșeu, cât și la redacțiá „Predicátorul Săténului Român“ în Gherla și la librăria lui W. Krafft în Sábiiú, cu prețul scădut de 15 cr. esemplarul.

„**Dare de sémă** asupra procesului politic de presă al d-lui George Baritiu, redactorele „Observatoriului“. În cestiunea colectelor pentru soldații români răniți (Pertractare finală din 30 Aprile st. n. 1879). Edițiune separată după „Observatoriulu“. Sábiiú. 1879. Tipografia lui S. Filtsch (W. Krafft). Prețul 25 cr. = 50 baní.

Nou Abcdar românesc. De Vasile Petri. Sábiiú. Editura autorului. Prețul unui esemplar legat 25 cr., trimis prin postă 30 cr. Dela 10 esemplare unul rabat. La comande mai marí se acórdă 15—20%.

Legendar séu carte de cetire pentru scólele poporale. De Vasile Petri. Partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă. Sábiiú. Editura autorului. Prețul unui esemplar legat 45 cr., trimis prin postă 50 cr. Condițiunile de vîndare sunt ca la Abcdar.

Instrucțiune pentru învățători la tractarea cărților scolare. De Vasile Petri. Sábiiú. Editura autorului. Prețul unui esemplar 40 cr.

Plan de învățămînt pentru scólele poporale din Ungaria în sensul articolului de lege 38 din 1868. Precedat de ordinațiunea ministrului r. u. de culte și instrucțiune publică dela 26 August 1877, Nr.: 21,678, prin care s'a publicat noul plan. Traducere de Vasile Petri. Sábiiú. Editura traducătorului. Prețul unui esemplar 20 cr., trimis prin postă 22.

Învitare de prenumerațiune ^{la} „Scóla Română“.

Cu fâscióra presentă se începe semestrul al doile al anului curent la fóia nóstră. Deși până în momentul acesta numai 153 de prenumerați ș'au înnoit abonamentele, totuși încređându-ne în concludul de sprijinire al Venerabilului Sinod eparchial din Caransebeș, precum și în apromisiunile ce ni-s'au mai făcut și din altă parte competentă, am ținut a urma mai departe cu edarea foiei. Ne adresăm dar de nou cătră toți amicii „Scólei Române“, cerându-le binevoitorul lor concurs, pentru a ținé în viéță acest organ dedicat intereselor nóstre scolare.

Prețul de prenumerațiune se vede din fruntea foiei.

Cu esemplare complete putem servi dela începutul anului.

Dela 6 esemplare unul este rabat.

Redacțiunea „Scólei Române.“